

Tämä on päätöksen verkkoversio, jossa on otettu huomioon henkilötietolain (523/1999) tavoitteet yksityisyyden suojasta siten, että päätöksestä on poistettu valittajina olevien yksityisten henkilöiden nimet.

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

PÄÄTÖS

Annettu julkipanon jälkeen
24.5.2016

DNr:o
YM4/5222/2015

ASIA Kanta-Hämeen 2. vaihemaakuntakaavan vahvistaminen

VAHVISTETTAVAKSI SAATETTU PÄÄTÖS

Hämeen liiton maakuntavaltuuston päätös 1.6.2015 Kanta-Hämeen 2. vaihemaakuntakaavan hyväksymisestä.

KAAVAN SISÄLTÖ

Kanta-Hämeen 2. vaihemaakuntakaava käsittää liikennejärjestelmän, jätehuoltoa, luonnonvaroja sekä alue- ja yhdyskuntarakennetta koskevia alueidenkäyttöratkaisuja. Maakuntakaava kuooa alueella voimassa olevat maakuntakaavat osittain.

LAUSUNNOT

Liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä puolustusministeriö ovat antaneet maakuntakaavasta lausunnon.

Lisäksi sisäministeriölle, sosiaali- ja terveysministeriölle, työ- ja elinkeinoministeriölle sekä valtiovarainministeriölle on varattu tilaisuus lausunnon antamiseen.

Kaavasta on antanut lausuntonsa myös Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja valtiovarainministeriö ovat ilmoittaneet, ettei niillä ole huomautettavaa maakuntakaavasta.

Liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenne- ja viestintäministeriö on todennut lausunnossaan, että kaavalla jatketaan kokonaisuudessaan ajantasaistamista Kanta-Hämeessä luonnonvarojen ja liikenteen osalta muun muassa Kanta-Hämeen liikennejärjestelmäsuunnitelmaan perustuen. Kaavaa on laadittu samanaikaisesti Kanta-Hämeen liikennejärjestelmäsuunnitelman 2014 kanssa.

Hämeen liiton vuonna 2013 hyväksymän Häme-ohjelman mukaan alueen liikenneinfrastruktuurin ja saavutettavuuden rungon muodostavat Helsinki-Hämeenlinna-Tampere -kehityskäytävä (päärata ja valtatie 3), Helsinki-Forssa-Pori -kehityskäytävä (valtatie 2) sekä poikittaissuuntaiset valtatie 10 ja kantatie 54. Kaavaselostuksessa todetaan tulevaisuuden infrastruktuurin olevan pääosin perustaltaan valmis.

Tulevia haasteita ja tarpeita on kaupunkiseutujen maankäytön kehittyessä sisääntuloväylien ja ohitusteiden toteuttamisessa, pitkämatkaisen ja sisäisen liikenteen sekoittumisessa, maankäytön kasvuun liittyvien palvelutaso-ongelmien ratkaisussa sekä Hämeenlinnan kohdalla valtatie 10, Forssan kohdalla valtateiden 2 ja 10 ja Riihimäen kohdalla kantatien 54 järjestelyissä. Haasteellista on myös valtatie 3 varteen kehittyvän maankäytön, etenkin työpaikka-alueiden, liittyminen liikennejärjestelmään.

Pääosa alue- ja yhdyskuntarakenteeseen ja myös liikenteeseen liittyvistä ratkaisuista sisältyy jo Kanta-Hämeen maakuntakaavaan 2006 ja 1. vaihemaakuntakaavaan. Kanta-Hämeen 2. vaihemaakuntakaavassa onkin liikenteen osalta lähinnä eräitä täsmennyksiä. Kanta-Hämeen 2. vaihemaakuntakaavan liikenteellisten ratkaisujen arvioimista vaikeuttaa myös se, että ympäristöministeriö jätti vahvistamatta useita kaavan sisältämiä kauppaa koskevia ratkaisuja, eikä kaava ole valituksen johdosta tältä osin tällä hetkellä lainvoimainen. Hämeen liiton pyrkimyksenä on laatia uusi kokonaisuusmaakuntakaava, jossa myös liikennettä ja maankäyttöä koskevat keskeiset ratkaisut vielä selvitetään ja ratkaistaan ajantasaisesti uudelleen. Tässä yhteydessä tulisi ratkaista myös valtatie 10 ja toisaalta kantatien 54 kehittäminen jatkossa äskettäin valmistuneen liikenneselvityksen pohjalta.

Liikenne- ja viestintäministeriö muistuttaa, että liikennejärjestelmän keskeisenä tavoitteena on turvata arjen matkojen toimivuus paitsi henkilöautoliikenteessä, myös muissa kulkumuodoissa sekä hillitä ilmastonmuutosta päästöjen vähentämisen avulla. Lisäksi maankäytön ratkaisuilla tulisi luoda pohjaa myös liikenteen digitalisoitumiselle ja sen mukanaan tuomille uusille palveluille, esimerkiksi yhteiskäyttöautoille, kimpakyydeille ja tulevaisuudessa kenties myös automaattiautoille.

Kaavoitus ja maankäyttö ohjaa merkittävästi tehtäviä valintoja eri liikennevälineiden välillä. Nyt kommentoitavassa vaihemaakuntakaavassa ei korostu pyrkimys ohjata liikennettä vahvasti joukkoliikenteen ja kävelyn ja pyöräilyn suuntaan, vaan siinä on nähtävissä painotus henkilöauton käyttöön (mm. kehätieinjaukset). Liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, että kaavan toteuttamisvaiheessa painopistettä tulisi siirtää kohti tasapainoisempaa tarkastelua eri liikenne- ja viestintämuotojen kesken. Tämä tavoite näkyy myös vaihemaakuntakaavan tausta-aineistona olevassa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa. Siinä todetaan, että ”tärkeitä painotuksia jatkossa ovat mm. ympäristöllisesti ja taloudellisesti kestävä, joukkoliikenteeseen tukeutuva liikennejärjestelmä, riittävän tasapainoinen alue- ja elinkeinorakenne sekä uudentyypisten liikennejärjestelmän palvelutasoa ylläpitävien ja kehittävien palvelujen kehittäminen.” Liikenne- ja viestintäministeriö pitää näiden näkökulmien huomioon ottamista kaavatyössä erittäin tärkeänä.

Liikennevirasto on aiemmissa lausunnoissaan (3.3.2014, 2.3.2015) kritisoinut Palikkalan oikaisun esittämistä maakuntakaavassa liikenneturvallisuussyistä, perustuen aiempien liikenneselvitysten lopputulokseen ja koska ratkaisu on varsin yksityiskohtainen luonteeltaan strategisessa maakuntakaavassa.

Liikenne- ja viestintäministeriö voi kuitenkin hyväksyä vaihemaakuntakaavaratkaisun, kun kaavamerkintään ”uusi tielinja, ohjeellinen sijainti Palikkalan oikaisu” ei liity MRL 33 §:ssä tarkoitettua ehdollista rakentamisrajoitusta ja kun lisäksi teollisuus- ja varastoalueen (T) kaavamerkintään T884 (Ypäjän Palikkalan teollisuus- ja varastoalue) on liitetty suunnittelumääräys, jonka mukaan ennen alueen toteuttamista valtatie 10 eteläpuolelle tulee tarvittavat liikennejärjestelyt toteuttaa alueen yksityiskohtaisessa suunnittelussa Palikkalan osayleiskaavan liikenneselvityksessä 2014 osoitetulla tavalla. Kaavamääräyksen mukaisesti liittymäjärjestelyt vaiheistetaan kaavaselostuksessa T-kaavamerkinnän kuvauksessa tarkemmin selostetulla tavalla siten, että liikenneturvallisuutta ei vaaranneta. Kulkuyhteyden toteuttaminen T-alueelle perustuu luonteeltaan paikallisiin tarpeisiin ja tulee siten toteuttaa keskeisiltä osiltaan paikallisesti kunnan ja yritysten toimesta.

Humppilan-Urjalan tuulivoimapuiston yksittäisten voimaloiden ja valtatie 9 välisen riittävän etäisyyden osalta liikenne- ja viestintäministeriö on todennut, että kaavaselostuksessa ei viitata Liikenneviraston tuulivoimaohjeeseen ja sen noudattamiseen. Vaihemaakuntakaavan taustaselvityksiin ei myöskään sisälly tarkempaa liikenteellisten vaikutusten arviointia rakennusaikaisten häiriöiden taikka tuulivoimaloiden valtateiden 2 ja 9 liikenteeseen kohdistuvien huomiovaikeuksien osalta. Arvio perustuu kuitenkin Humppilan-Urjalan tuulivoimaosayleiskaavan laatimisen yhteydessä tehtyihin selvityksiin, joissa on selvitetty tarkemmin tuulivoimaloiden sijoittelua, joten liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, että maakuntakaavan ohjausvaikutus tuulivoimaloiden suunnitteluun ei ole ratkaisevalla tavalla puutteellinen, vaikka tuulivoima-alueen kasvua rajaava nuoli onkin Liikenneviraston lausunnossa (2.3.2015) ilmoittaman kannan vastaisesti valtatie 9 toisella puolella.

Kaavassa osoitettu Tyrinselän tuulivoimala-alue sijaitsee syrjässä valtateista, joten sen osalta hallittavina ovat vain rakentamisaikaiset maantieliikenteeseen kohdistuvat häiriöt.

Liikenne- ja viestintäministeriö katsoo, että edellä kuvattu huomioon ottaen tuulivoimaloiden alueiden kaavamerkintöjä voidaan puoltaa, vaikka Liikenneviraston Tuulivoimalaohje (Liikenneviraston ohjeita 8/2012) olisi tullut kaavaselostuksessa mainita Liikenneviraston lausunnossa (2.3.2015) esittämällä tavalla. Tuulivoimalaohjeen mukainen pääsääntö on, että pääteillä, joiden nopeusrajoitus on 100 km/h tai enemmän, tuulivoimalan suositeltava etäisyys maantiestä (keskiviivasta) on vähintään 300 metriä.

Alppilanmäen-Kanungin uuden tai rakennetta tiivistävän asuntovaltaisen alueen kaavamerkinnän (Ar) osalta liikenne- ja viestintäministeriö pitää hyvänä ja välttämättömänä, että aluetta koskee 2. vaihemaakuntakaavan suunnittelumääräyksessä maininta rautateiden ja tiestön melu- ja värinävaikutusten huomioon ottamisesta suunnittelussa. Tehdyt selvitykset viittaavat siihen, että alueella nämä on mahdollista ottaa huomioon.

Elinkeinojen kehittämisen kohdealueen kaavamerkintä Humppilassa on sinänsä elinkeinojen kehittämisen kannalta perusteltu, mutta kaavamerkintä on luonteeltaan avoin ja epäselvä. Vaikka perusteluissa mainitaan raide- ja maantieliikenteen solmukohtaa hyödyntävä logistiikkakeskus, niin liikennealueen maakuntakaavamerkintää ei ole käytetty. Elinkeinojen kehittämisen kohdealue ei myöskään ole kaavassa aiempaan tapaan osoitettu lentoliikenteelle varatuksi alueeksi. Alueen jatkosuunnittelussa on myös kiinnitettävä huomiota paljon liikennettä aiheuttavien toimintojen sujuvaan liittymiseen valtakunnalliseen liikenneverkkoon eli Toijala-Turku -rataan sekä valtateihin 2 ja 9.

Kanta-Hämeen 2. vaihemaakuntakaavassa ei ole uusia lentopaikkoja, vesiväyliä tai rautateitä koskevia ratkaisuja, joten liikenne- ja viestintäministeriöllä ei ole niistä lausuttavaa.

Edellä sanottu huomioon ottaen liikenne- ja viestintäministeriö ei näe estettä kaavan vahvistamiselle.

Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätalousministeriö on todennut lausunnossaan, ettei se näe toimialansa osalta estettä vaihemaakuntakaavan vahvistamiselle.

Ministeriö haluaa kuitenkin nostaa esille yksityiskohtina seuraavat asiat. Suoalueita koskien kaavaselostuksessa mainitaan (s. 13, 1. kpl), että päällekkäisiä, toisiaan poissulkevia käyttötavoitteita ja -intressejä, liittyy maa- ja metsätalouteen, turvetuotantoon, luonnonsuojeluun ja virkistyskäyttöön. On tärkeä huomata, että virkistyskäyttö on mahdollista ainakin niin metsätalousalueilla kuin myös luonnonsuojelualueilla.

Kaavaselostuksesta saa myös käsityksen, että ympäristöturpeen ja energiaturpeen tuotanto sijoittuisi täysin eri soille (s. 13–14). Ministeriö haluaa tuoda esille, että osalla suoalaa voidaan ensin hyödyntää ympäristöturpeen (kasvuturpeen) nostossa ja tämän jälkeen energiaturpeen hankinnassa. Epäselvä termistö selostuksessa saattaa aiheuttaa sekaannusta.

Puolustusministeriö

Puolustusministeriö on todennut lausunnossaan, että puolustushallinnon kannalta keskeisiä kaavassa ratkaistuja asioita ovat tuulivoiman aluevaraukset ja siihen liittyvä suunnittelumääräys sekä Ilveskallion melualueen ohjeellinen raja-alue rakentamismääräyksineen. Puolustusministeriön mukaan kaavassa ei ole huomioitu kaikilta osin puolustusvoimien kaavavalmistelun yhteydessä esiin tuomia seikkoja liittyen tuulivoiman aluevarauksiin.

Puolustusministeriö pitää tärkeänä, että alueiden jatkosuunnittelussa puolustusvoimien näkemykset huomioidaan. Puolustusministeriö pitää myös tärkeänä, että maakuntakaavassa maanpuolustuksen toimintaedellytykset turvataan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti.

Puolustusministeriöllä ei ole huomautettavaa vaihemaakuntakaavasta.

VALITUKSET

Valittajat

Maakuntavaltuuston päätöksestä ovat valittaneet:

1. valittaja A asiakumppaneineen
2. Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry, Helsinki

Valitusten sisältö

1. valittaja A asiakumppaneineen

Valituksessa on vaadittu kaavan jättämistä vahvistamatta siltä osin kuin kaava koskee Humppilan-Urjalan tuulivoimaloiden aluevarausta Humppilan kunnassa.

Alueelle on laadittu Humppilan kunnanvaltuuston 26.3.2015 hyväksymä tuulivoimaosayleiskaava. Osayleiskaavasta on molempien kuntien osalta valitettu Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen.

Valituksessa on katsottu, että Hämeen liiton maakuntavaltuuston päätös Kanta-Hämeen 2. vaihemaakuntakaavasta on tuulivoima-aluevarausta koskevalta osalta lainvastainen muun muassa koska:

- Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet jäävät kyseisellä tuulivoimakaava-alueella osittain toteutumatta. Aluekokonaisuuksia ei pitäisi myöskään pirstoa tarpeettomasti. Ihmisten terveydelle aiheutuvat haitat ja riskit tulee ehkäistä ennalta.
- Kaava ei kyseisen Humppilan tuulivoimahankealueen osalta täytä eräitä maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 28 §:n 3 momentissa asetettuja sisältövaatimuksia (maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaaliminen; alueiden käytön ekologinen kestävyys; sekä virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys).
- Jos kyseessä oleva alue tulee tuulivoima-alueeksi, siitä aiheutuu rakennuskieltoineen MRL 28 §:n 4 momentissa tarkoitettua kohtuutonta haittaa omistajille, joiden kiinteistöt jäävät tuulivoimahankealueelle tai sijaitsevat sen ympäristössä.

- Tuulivoimahankkeesta aiheutuisi ympäristönsuojelulain 5 §:ssä tarkoitettua ympäristön pilaantumisen vaaraa (melu, välke). Jos alue tulee tuulivoima-alueeksi, asutukselle aiheutuva meluhaitta ylittää asetetut suunnitteluohjearvot. Myös välkemäärät ovat liialliset.
- Vaihemaakuntakaavan selostuksen kohdissa 8 Kaavan vaikutusten arviointi (s. 48–50) ja 10 Asetettujen tavoitteiden huomioon ottaminen 2. vaihemaakuntakaavassa (s. 54–61) tuulivoiman osalta esitetyt arviot perustuvat puutteellisiin selvityksiin, joten johtopäätökset ovat olennaisilta osin harhaanjohtavia tai virheellisiä. Vaikutuksia ei ole selvitetty riittävästi siten kuin MRL 9 § ja 28 § 5 momentti edellyttävät. Vaihemaakuntakaavan selvitykset muun muassa linnustovaikutusten, meluvaikutusten ja työllisyysvaikutusten osalta ovat virheellisiä tai puutteellisia.

Kaava on mahdollisesti sisällöltään edellä mainittujen lisäksi vastoin muitakin säännöksiä muun muassa seuraavissa laeissa: perustuslaki, terveydensuojelulaki ja naapurussuhdelaki.

Vaatimusten perusteluina on esitetty muun muassa seuraavaa.

1. Kaavojen valmistelu

Kanta-Hämeen maakuntakaava on vuodelta 2006. Siinä ei ole suunniteltu tuulivoima-alueita Humppilan kuntaan. Kaava on edelleen voimassa niiltä osin kuin alueita ei ole muutettu tai kumottu. Kanta-Hämeen 1. vaihemaakuntakaava keskittyy alue- ja yhdyskuntarakenteeseen sekä asumisen, elinkeinotoimintojen, liikennejärjestelmän ja teknisen huollon palvelujen kehittämiseen. Siinä myös osoitettiin likimääräinen alue tuulivoimarakentamiseen Humppilan alueelle merkinnällä se 1 (maakuntakaavoituksessa se = selvitysalue). Päätöksellään 2.4.2014 ympäristöministeriö jätti 1. vaihemaakuntakaavan vahvistamatta eräiltä osin.

Humppilan kunta oli jo aikaisemmin ryhtynyt hankekehittäjän Voimamyly Oy:n aloitteesta valmistelemaan osayleiskaavaa tuulivoima-aluetta varten, joka rajautuisi Urjalan kunnassa samanaikaisesti valmisteltavana olleeseen tuulivoimaosayleiskaava-alueeseen. Tuulivoimahankkeesta tehtiin vuosina 2012–2013 molempien kuntien yhteinen ympäristövaikutusten arviointi YVA, yhteysviranomaisena Pirkanmaan ELY-keskus.

Asukkaat ovat pitäneet tuulivoimahanketta kohtuuttomana ja kritisoineet sitä runsaasti kaavavalmisteluajan aikana jättämässään mielipiteissä ja muistutuksissa. Syksyllä 2014 kylien asukkaat toimittivat osayleiskaavaehdotuksesta 120 henkilön allekirjoittaman hanketta vastustavan muistutuksen yhteisesti molemmille kunnille.

Urjalan kunnanvaltuusto hyväksyi osayleiskaavan 16.2.2015, minkä johdosta Hämeenlinnan hallinto-oikeudelle saapui kolme valitusta yhteensä 14 henkilöltä. Humppilan kunnanvaltuusto hyväksyi tuulivoimaosayleiskaavan 26.3.2015. Hämeenlinnan hallinto-oikeudelle 30.4.2015 jättämässään yhteisessä valituksessaan 36 henkilöä on vaatinut kaavan kumoamista.

Voimamyly Oy rakentaisi 17 tuulivoimalaa, joista Humppilan puoleiselle alueelle sijoitettaisiin 11 voimalaa ja Urjalan puolelle 6. Humppilan osayleiskaavan selostuksen mukaan (s. 2) Humppilan-Urjalan tuulivoimapuiston kokonaiskapasiteetti olisi yhteensä 34–56 MW. Siitä Humppilan osuus olisi enimmillään 36,3 MW. Humppilan 11 voimalan keskitehoksi tulisi tällöin 3,3 MW. Melumallinnukset puolestaan on tehty ainoastaan 3 MW:n tehoisilla voimaloilla. Osayleiskaavan kaavamerkintöihin tai -määräyksiin ei sisälly rajausta voimaloiden enimmäistehosta, eikä myöskään kokonaiskapasiteetista. Vain tornin enimmäiskorkeudesta 145 m ja kokonaiskorkeudesta 210 m on maininta. Tämä tekee mahdolliseksi sen, että päädyttäisiinkin teholtaan suurempiin voimaloihin, vaikka mallinnus on tehty 3 MW:n voimaloille. Mainitunlainen tornin korkeus yleensä merkitsee vähintään 3 MW:n tai sitä suuritehoisempaa voimalaa. Tähän mennessä on esiintynyt useampia tapauksia, esim. Porin Peitto tai Salon Märynummi, joissa melumallinnuk-

set on tehty aluksi 2–3 MW:n tehoisille voimaloille, mutta rakennusluvut onkin haettu ja myönnetty isommille tuotantomäärältään tehokkaammille 4,5–5 MW:n voimaloille, joista aiheutuu myös suuremmat ympäristöhaitat. Mallinnukset olisi luonnollisesti pitänyt tehdä suurimman tehon mukaisesti todellisen melutuloksen varmistamiseksi.

Hämeen liitto asetti valmistelemansa Kanta-Hämeen 2. vaihemaakuntakaavan ehdotuksen nähtäville tammi-helmikuussa 2015. Humppilan tuulivoimahankealueelta ja sen ympäristöstä 17 asukasta antoi ehdotuksen johdosta 24.2.2015 päivätyyn yhteisen muistutuksen. Siinä on todettu, että Humppilassa kaava-alueella tuulivoimalat jouduttaisiin sijoittamaan kohtuuttoman lähelle asutusta, mm. seuraaville etäisyyksille asunnoista: 630 m, 700 m, 770 m, 830 m, 900 m, 910 m, 910 m, 860 m, 660 m, 850 m, 600 m, 700 m, 600 m, 600 m, jne., vaikka muiden Kanta-Hämeen kuntien osalta Hämeen liitto on vaihemaakuntakaavaa laatiessaan pitänyt voimaloiden vähimmäisetäisyytenä asutukseen yhtä kilometriä. Muistutuksen 24.2.2015 liitteenä oli kartta Humppilan osayleiskaavan ehdotusvaiheen etäisyyksistä. Voimalat nro 20 ja 21 on osayleiskaavan hyväksymisvaiheessa poistettu, muutoin voimaloiden sijaintiin on tullut vain vähäistä muutosta.

Kanta-Hämeen 2. vaihemaakuntakaavaa valmisteltaessa oli päätetty, että Hausjärvelle, Janakkalaan ja Lammille suunnitteilla olleita tuulivoima-alueita ei esitetä ehdotuksessa, koska alueille on vaikea sovittaa yli kymmentä voimalaa - jos vähimmäisetäisyytenä asutukseen pidetään yhtä kilometriä (kaavaselostus s. 25–26). Humppilan tuulivoima-alue kuitenkin otettiin mukaan kyseiseen vaihemaakuntakaavaan siitä huolimatta, että lukuisien asuinkiinteistöjen osalta etäisyys lähimmistä voimaloista olisi siellä vain 600–1000 metriä. Asetettaessa ehdotusta nähtäväksi alkuvuodesta 2015 Hämeen liiton taholta arveltiin, että Humppilan tuulivoimapuisto on valitusharkin varaus.

2. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden jääminen osittain huomioon ottamatta

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan (VN:n päätös 30.11.2000, tarkistettu 13.11.2008) maakuntakaavoituksessa on osoitettava tuulivoiman hyödyntämiseen parhaiten soveltuvat alueet. Ei siis kaikkia löydettävissä olevia alueita, vaan parhaiten soveltuvat. Kyseisen Humppilan-Urjalan hankealueen ei voida katsoa kuuluvan valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa tarkoitettuihin alueisiin, jotka soveltuvat parhaiten tuulivoiman käyttöön, eikä kyseistä aluetta pidä maakuntatason kaavassa varata tällaiseen tarkoitukseen. Tärkeänä perusteluna on, että paikka on ahdas, voimaloita ei pystytä siirtämään kauemmaksi, liian lähellä on kyläasutusta, ja jopa hankealueen sisälle jää kymmeniä asuntoja. Vaihemaakuntakaavalla on merkitystä sen ohjatessa kuntatason kaavaa.

MRL:n 24 § 2 momentin mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista. Tämä koskee myös ns. erityistavoitteita, kun maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvissa valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa on annettu määräykset erityistavoitteista. Niiden mukaan alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon ekologisesti tai virkistyskäytön kannalta merkittävät ja yhtenäiset luonnonalueet. Alueidenkäyttöä on ohjattava siten, ettei näitä aluekokonaisuuksia tarpeettomasti pirstota.

Tämän tavoitteen vastainen tilanne syntyisi po. vaihemaakuntakaavan ja kunnan valmistaman tuulivoimaosayleiskaavan toteuttamisen myötä. Alue on ahdas tuulivoimateollisuushankkeelle, mikä näkyy siten, että hankkeessa voimalapaikat on jouduttu sijoittamaan liian lähelle asutusta. Osayleiskaavan selostuksessa on todettu, että kyseessä on tärkeä virkistyskäyttöalue. Näin on sekä paikallisille hankealueen ja lähiympäristön vakinaisille asukkailla että niille monille ulkopakkakuntalaisille, jotka ovat rakentaneet alueelle vapaa-ajan asuntonsa. Hankealueella sijait-

see runsaasti ns. kuivan maan loma- asuntoja. Ilman tuulivoimahanketta sama kehitys jatkuisi, alueelle tulisi uutta loma-asutusta ja alueen virkistyskäyttö painottuisi nykyisestäänkin.

Alue on pinnanmuodostukseltaan jyrkästi kumpuileva yhtenäinen metsäala, ja se sijaitsee ta- saisten peltojen ympäröimänä. Se on perinteisesti ollut ympäristönsä asukkaiden käyttämä vir- kistys- ja metsästysalue. Tuulivoimateollisuusalueen perustaminen pilaisi alueen yhtenäisen luonteen, olisi vahingollinen suunnittelualueen luonnolle ja eläimistölle, erityisesti alueen run- saalle linnustolle, ja heikentäisi olennaisesti alueen maisema-arvoja.

3. Puutteet MRL:n 28 §:n 3 momentin mukaisten maakuntakaavan sisältövaatimusten toteutu- misessa

MRL:n 28 §:ssä on säädetty maakuntakaavan oikeudellisista sisältövaatimuksista. Niiden kautta konkretisoituvat myös 5 §:ssä tarkoitetut alueiden käytön suunnittelun tavoitteet sekä 1 §:n mukainen lain yleinen tavoite, joka koskee edellytysten luomista hyvälle elinympäristölle sekä kestävän kehityksen edistämiseksi. Tähän kuuluu ekologisen ulottuvuuden, kuten ilmastonmuu- toksen hidastamistavoitteen, ohella myös taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitys. Myös seutualueen kunnissa otetaan huomioon asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen, jota edellytetään uudessa kuntalaissa.

3.1 Maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaaliminen (MRL 28.3 § kohta 6)

MRL:n 28 §:n 3 momentin mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityistä huo- miota muun muassa maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen.

Humppilan tuulivoimaosayleiskaavaa varten laaditussa kaavaselostuksessa todettiin, että tuuli- voimalat näkyisivät melko esteettömästi muun muassa Venäjän kylän ja Tourunkulman aukeille. Kaavaselostuksen mukaan maantien 13581 (Tourunkulmantien) ympäristössä lähimmät tuuli- voimalat olisivat niin paljon muita ympäristön elementtejä suurempia, että "tuulivoimalat hel- posti latistavat niiden merkitystä".

Latistamisen lisäksi tuulivoimalat myös dominoivat. Voimaloiden hallitsevuus näkyy hyvin kylä- tien eteläpäässä, miltä osin valittajat ovat viitanneet valituksen liitteenä olevaan havainneku- vaan ja suurenokseen. Massiivisella koollaan tuulivoimalat häiritsevät niiden edessä lähimmi- lään 600–700 metrin päässä voimaloista olevia asujia ja myös muita kylän asukkaita sekä tietä muutoin käyttäviä. Kuvassa metsän rajassa sijaitsevat tilat vasemmasta reunasta oikealle ovat ti- lat x ym. Nämä tilat sijaitsevat kaava-alueen länsireunassa Tourunkulmantien itäpuolella. Kysei- nen kylätie erkanelee Humppilassa valtatie 2:sta pohjoisen suuntaan ja kulkee lähellä tuulivoima- kaava-alueella sen länsipuolella ja vie edelleen pohjoisen suunnalla sijaitsevalle Urjalan Nuuta- järven lasitehdasalueelle.

Kyseisen kaava-alueen havainnekuvista nähdään tuulivoimaloiden maisemaa heikentävä vaiku- tus. Kun maiseman sietokyky ylittyy tuulivoiman rakentamisessa, maisema saa visuaalisesti teol- lisen tai teknisen luonteen (MARK Emilia Weckman s. 12, 2006). Voimaloiden tulisi sen sijaan asettua osaksi maisemakuvaa tai jäädä taustalle.

Valtatie 2:lta otetut havainnekuvat osoittavat vastaavalla tavalla eteläisten voimaloiden 3 ja 4 koon maisemassa. Kesonkulmantiellä asuvien omistajien vakinaiset asunnot sijaitsevat metsän ja pellon raja-alueella, noin 600 metrin etäisyydellä voimaloista.

Humppilan-Urjalan kaava-alueelta voimalat näkyisivät jopa kymmenenkin kilometrin päähän. Valittajat ovat viitanneet valituksen liitteenä olevaan havainnekuvaan, jonka mukaan Punkalai-

tumen kunnasta Jalasjoen kylän jokilaakson suunnasta katsottuna tuulivoimalat olisivat näkyvis-
sä noin 8 km:n etäisyydellä.

Täysin maa- ja metsätalousvaltainen kylämaisema ja teolliset voimalat olisivat keskenään risti-
riidassa. Myös Humppilan osayleiskaavaselostuksessa otetaan kantaa voimaloiden näkyvyyteen
ja todetaan, että voimalat 1,3, 4, 5, 6, 7 ja 8 korostuvat ja niillä olisi voimakas vaikutus maise-
maan.

Tuulivoiman kaava-alue sijoittuisi kahden kulttuurillisesti ja maisema-arvoltaan merkittävän alu-
een lähistölle. Ympäristössä sijaitsisivat vastakkaisilla suunnilla, sekä Kanta-Hämeen että Pir-
kanmaan puolella, arvokkaat kulttuurimaisemat. Tuulivoima-alue sijaitsisi valtakunnallisesti
merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön eli Nuutajärven lasitehdasalueen sekä Venäjän ja
Myllynkulman maakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen välissä. Alueet sijaitsevat vain joi-
denkin kilometrien päässä kaava-alueesta. Naapurimaassa Ruotsissa on selvitetty tuulivoimaa
kulttuurimaisemassa aikaperspektiivistä. Tällöin on havaittu, että tuulivoimalat lähtökohtaisesti
eivät yleensä sovi kulttuurihistoriallisesti tai maisemallisesti arvokkaiden kohteiden läheisyyteen
(MARK Emilia Weckman s. 18, 2006). Tämä olisi pitänyt ottaa vaihemaakuntakaavan valmiste-
lussa huomioon niin, ettei maisemahäiriöillä heikennetä lähiseudun viimeisiä arvokkaita kulttuu-
rimaisemia.

Maakuntakaavan sisältövaatimukseen kuuluu, että maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperin-
nön vaalimiseen kiinnitetään kaavaa laadittaessa erityistä huomiota (MRL 28.3 § kohta 6).
Humppilan-Urjalan hankkeen voimaloiden sijoittelussa niihin ei pystytä vaikuttamaan haittaa ai-
heuttamatta. Muutkin vaihtoehdot ovat yhtä heikkoja johtuen tuulivoima-alueen ahtaudesta.

Myös MRL:n 5 §:ssä tavoitteeksi on asetettu rakennetun ympäristön kauneuden ja kulttuuriar-
vojen vaalimisen edistäminen sekä luonnon monimuotoisuuden samoin kuin muiden luon-
nonarvojen säilymisen edistäminen. Massiivisella koollaan ja haitallisilla vaikutuksillaan Humppi-
lan-Urjalan tuulivoimalat heikentäisivät alueen maisemallista arvoa ja kulttuuriperintöä sekä
myös luonnonarvoja, kuten seuraavassa tarkemmin selvitetään.

3.2 Alueiden käytön ekologinen kestävyys (MRL 28.3 § kohta 2)

MRL:ssa ekologisella kestävyydellä tarkoitetaan muun muassa biologisen monimuotoisuuden
säilymistä (HE 101/1998, Yksityiskohtaiset perustelut 1 §). Humppilan-Urjalan hankealueella on
alueen erämaisesta metsäluonnosta sekä suoalueista johtuen myös runsas ja monipuolinen
eläimistöjä erityisesti linnusto. Alue sijaitsee keskellä valtakunnallisesti merkittävää lintujen
muuttoreittiä.

Kanta-Hämeen 2. vaihemaakuntakaavan selostuksen tausta-aineistossa ja -selvityksissä viitataan
Arviointiohjelmaan Voimamyly Oy:n Humppilan-Urjalan tuulivoimapuistosta (2012). Tuossa
YVA-vaiheessa käynnistettiin myös pesimälinnusto- ja muuttolinnustonselvitykset. Niitä on käy-
tetty aineistona osayleiskaavaa laadittaessa. Vaihemaakuntakaavaa varten ei ole tehty omia sel-
vityksiä. Mainittu aineisto on kuitenkin osin vajavainen ja selvitysten perusteella tehdyt johto-
päätökset ovat tarkoitushakuisia, mm. haitallisia vaikutuksia pesimälinnustoon on merkittävästi
aliarvioitu. Samoin vaikutukset muuttolinnustoon on virheellisesti arvioitu pieniksi ja vähäisiksi.

Vaikutukset pesimälinnustoon: Humppilan tuulivoimaosayleiskaavan selostuksessa on todettu
yleisarviona, että tuulivoiman vaikutus pesimälinnustoon on yleensä vähäinen (s. 71). Samoin
kaavaselostuksessa todetaan, että hankealueella "tuulivoiman vaikutukset pesimälinnustoon ar-
vioidaan merkitykseltään olemattomaksi tai vähäiseksi alueella pesivien lintujen osalta, lukuun
ottamatta metsoa, hiirihaukkaa, kanahaukkaa sekä mehiläishaukkaa, joiden osalta vaikutukset
voi arvioida kohtalaisiksi" (s. 71–72).

Yleisesti tiedetty tosiasia on kuitenkin, että maa- ja metsätalousvaltaisen alan muuttaminen tuulivoimateollisuuden alueeksi vaikuttaa vääjäämättä ympäröivään luontoon ja erityisesti sen eläinten elinpiiriin. Myös linnuston törmäys pyöriviin lapoihin tai menehtyminen lappojen lähellä aiheutuvaan ilmapirtaukseen on todellinen riski. Tuulivoima-alueella melu peittää häiritsevästi lintujen omaa ääntä, jolla ne pitävät yhteyttä lajikumppaneihinsa. Soidinkäytäntönsä vuoksi varsinkin metso on alttiina tuulivoimaloiden häirinnälle.

Suomen Luontotieto Oy:n Voimamyly Oy:n toimeksiannosta v. 2012 tekemän pesimälinnustoseelvityksen (5/2013) mukaan suunnittelualueella metsokanta on Etelä-Suomen oloissa huomattavan runsas, noin 10 yksilöä. Erityisesti metso on altis häirinnälle kuten myös monet kyseisellä alueella pesivät petolintulajit, todetaan Pirkanmaan Lintutieteellisen Yhdistyksen 11.3.2015 antamassa asiantuntijalausunnossa.

Kokemuksesta tuulivoimapaikkakunnilta jo tiedetään, että voimaloiden tultua metsäkanalintujen kannat alueella yleensä heikkenevät. Myös itävaltalaistutkimuksessa havaittiin, että voimala-alueilla mm. teerikannat vähenivät. Suomessa asukkaat ovat tehneet havaintoja, että voimaloiden tultua myös pikkulinnut ovat hävinneet.

Suomen Luontotiedon selvitystä tehtäessä hankealueella havaittiin kaavaselostuksen mukaan ainakin 16 suojeluluokituksessa mukana olevaa lajia. Yleisesti tiedossa onkin, että nykyisellään alueella on runsas ja monipuolinen linnusto. Alueella on huomattavan paljon metsojen ohella myös esimerkiksi teeriä ja pyitä. Metsäkanalintukantoja seurataan tiiviisti myös paikallisissa metsästyseuroissa.

Kaavaselostuksen mukaan pesimälinnuston kartoitus tehtiin vain voimalapaikkojen lähiympäristöstä. Niinpä vaikka voimalapaikat sijaitsevat yleensä varsin lähellä, niiden välisiä alueita ei varsinaisesti selvitetty. Pirkanmaan Lintutieteellinen Yhdistys antamassaan lausunnossa ei pidä tehtyä pesimälinnuston kartoitusta suunnittelualueella riittävänä, kun kartoitus on tehty vain voimaloiden lähietäisyydeltä eli 100–150 metrin säteeltä. Oikeampi häiriövaikutusmitoitus olisi ollut BirdLife Suomen suosittelema 500–1000 metriin saakka ulottuva etäisyys.

Alueella pesii ilmeisesti myös mehiläishaukka, joka kuuluu kansallisesti uhanalaiseen (vaarantuneisiin) lajeihin. Lisäksi se kuuluu hankealueella esiintyvien metson, teeren, kurjen ja huuhkajan kanssa EU:n lintudirektiivin I-liitteessä huomioituihin lajeihin.

Pirkanmaan Lintutieteellinen Yhdistys katsoo lausunnossaan, että "Urjalan-Humppilan suunniteltu tuulivoimapuisto on ylimitoitettu, ja tästä syystä tuulivoimalat aiheuttavat merkittävä haittaa suunnittelun alueen arvokkaalle luonnolle ja linnustolle. Tuulivoimaloiden rakentaminen kaavaehdotuksen mukaisesti synnyttää todellisen vaaran nyt monipuolisen linnuston köyhtymiseen."

Todettakoon vielä, että yleisluontoinen lausuma osayleiskaavamääräyksissä pesimälinnuston tai pesintäaikojen huomioimisesta voimaloiden rakentamisen aikana ei pysty tuomaan edellä tarkoitettuun kokonaishaittilanteeseen mitään olennaista korjausta.

Vaikutukset muuttolinnustoon: Humppilan tuulivoimaosayleiskaavan selostuksessa todetaan muuttolinnustosta, että suunnittelualue ei useiden lajien osalta sijaitse merkittävällä muuttoa ohjaavalla reitillä, ja näin ollen vaikutukset populaatioihin arvioidaan nykytietämyksen perusteella pieniksi (s. 73). Lisäksi vaikka hankealue sijaitsee kurkien päämuuttoreitillä, tuulivoimapuiston vaikutus muuttaviin kurkiin arvioidaan vähäiseksi. Kaavaselostuksen mukaan myös hankkeen vaikutukset alueen kautta kulkevaan hanhimuuttoon arvioidaan olevan normaalivuotona vähäiset. Joutsenmuuttoon kohdistuvat vaikutukset osayleiskaavaselostuksessa todetaan

rinnasteisiksi alueen kautta muuttaviin hanhiin. Viimeistellessään molempien kuntien Humppilan ja Urjalan sillä teettämiä kaavaselostuksia Ramboll Finland Oy on vielä laatinut Humppilan-Urjalan tuulivoimapuistoa koskevan Tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutukset linnustoon - lisäselvityksen 28.1.2015, koska Pirkanmaan ELY-keskus oli lausunnossaan Urjalan puolen osayleiskaavaehdotuksesta todennut, että linnustovaikutuksia on tarpeen vielä selvittää. Lisäselvityksen kuntakaavojen laatija Ramboll teki itse ja käsitteli lyhyesti hankkeen vaikutuksia kurkien ja hanhien muuttoreitteihin sekä metsokantaan, arvioiden vaikutukset edelleen vähäisiksi. Muutoin lisäselvitys on lähinnä kirjallisuuskatsaus joihinkin aiheeseen liittyviin ulkomaisiin tutkimuksiin.

Suomen Luontotieto Oy oli laatinut hanketta varten Lintujen kevätmuuton seurantaselvityksen 2012 (22/2012) sekä Lintujen syysmuuton seurantaselvityksen 2012 (4/2013).

Lintujen kevätmuuttoa hankealueen kautta seurattiin Humppilan puolella valitusta samasta pisteestä käsin päiväsaikaan maaliskuussa 6 pv, huhtikuussa 10 pv, toukokuussa 6 pv ja kesäkuussa 1 pv. Muuttojen tarkkailuajankohdat eivät olleet satunnaisia, vaan ne pyrittiin sijoittamaan muuton kannalta sääolosuhteiltaan parhaimpiin päiviin. Tarkkailun tuloksena saatiin lukumäärät eri muuttavien lintulajien määristä sekä havainnot lintujen lentokorkeudesta, luokiteltuina kolmeen ryhmään (0–60 m, 60–175 m, yli 175 m). Törmäysriskikorkeudeksi katsottiin 60–175 metriä.

Seurantaselvityksen laskentataulukosta ilmenee, että havaintoja kevätmuutosta tehtiin kaikkiaan 76 lintulajista. Esimerkiksi kurkia nähtiin 1870 kpl, joista tuulivoimaloiden lapojen korkeudella eli törmäysvaarassa oli 540 muuttajaa eli reilusti yli neljäsosa (28,9 %). Kevätmuutolla olevia laulujoutsenia nähtiin 167 kpl. Kaksi kolmasosaa niistä lensi törmäysriskikorkeudella ja loput sen alapuolella. Laulujoutsenen päämuutto alueella ajoittuu maaliskuusta huhtikuulle. Metsähanhia seurannassa havaittiin 186 kpl, joista törmäyskorkeudella lensi 124 (eli 67 %).

Syysmuuttoa seurattiin samoin muutamien päivien aikana kuukaudessa elo-marraskuussa ja yhtenä päivänä joulukuussa. Seurantapäivinä havaittiin mm. kurkia 4100 kpl. Syysmuutossa törmäyskorkeudella niitä lensi 410 kpl (eli 10 %). Laulujoutsenia nähtiin 146 kpl, joista törmäysriskikorkeudella lensi 12 kpl (eli 8 %) ja loput riskirajaa alempana. Hanhimuuton kannalta syksy 2012 oli poikkeuksellinen. Vastaavanlainen muuttoreyntäys havaittiin viimeksi parikymmentä vuotta aikaisemmin. Muuttajissa valkuposkihanhiin kuuluvia oli eniten, noin 2100 kpl. Hanhiparvet tekivät muuttoa erittäin korkealla törmäysriskikorkeuden yläpuolella lentäen pääosin hankealueen länsiosan poikki, ilmeisesti suunnaten Kokemäenjokilaaksoa kohden.

Suomen Luontotieto Oy:llä teetetyn kevät- ja syysmuuton tarkkailua Pirkanmaan Lintutieteellinen Yhdistys pitää liian lyhytaikaisena lintujen muuttokäyttäytymisen selvittämiseksi alueella. Lisäksi muutonseuranta keskittyi vain sääoloiltaan parhaimpiin päiviin. Muuttoa sääoloiltaan huonompina päivinä ei lainkaan selvitetty. Linnustoseelvitysten olisi pitänyt olla kattavammat.

Valituksen liitteenä olevassa luontoasiantuntija Jouko Alhaisen haastattelussa tuodaan esille, että kurjet eivät todellakaan lennä Humppilan kohdalla kaavanlaatijan mainitsemassa 500 metrisä vaan sadan metrin korkeudella, kun ne valmistelevat laskeutumista kohti Tammelan Torronsuon levähdyspaikkoja. Tuulivoimaloiden pyörivät lavat toimivat silloin lintusilppureina, tosin luonto korjaa nopeasti pois maastosta jäljet kuolleista linnuista.

Humppilassa asuva Jouko Alhainen, joka toimii mm. BirdLife Suomen Lounais-Hämeen Lintuharrastajien ry:n linnustonsuojeluvastaavana ja Suomen sekä Euroopan kurkityöryhmässä, tuntee hyvin paikalliset luonnon olosuhteet. Lounais-Häme on hänen mukaansa luonnon kannalta maan kriittisin tuulivoimaloiden sijoituspaikka. Alueen yli kulkee lintujen tärkein muuttoreitti ja tuulivoima-alue sijaitsee kurkien päämuuttoreiteillä. Suomen alueella muuttaa satatuhatta kur-

kea vuosittain. Alhainen katsoo, että YVA:ssa ja osayleiskaavaselostuksessa on vahvasti vähätelty haittavaikutuksia. Tuulivoimaloita rakentamalla vaarannetaan monen eläinlajin elinmahdollisuudet, mikä on lainvastaista. (Haastattelu Seutu-Sanomissa tark. Jouko Alhaiselta 10.4.2015).

Kurkien päämuuttoreitti kulkee läntiseltä Suomenlahdelta pääkaupunkiseudun ja Turun väliltä kohti pohjoista tai pohjoiskoillista. Humppilan ja Urjalan kunnat sijaitsevat muuttoreitin keskivaiheilla. Humppilan-Urjalan tuulivoimapuisto toteutuessaan muodostaisi muutaman kilometrin levyisen vaara- alueen kurjille ja myös niiden mukana muuttaville muille linnuille. Suomen Luontotieto Oy:n selvitysten havaintoja ja laskentatietoja muuttolintujen lentämisestä riskikorkeudella ja törmäysvaarasta ei ole esitelty tuulivoimaosayleiskaavan kaavaselostuksessa tai muullaakaan tavoin tuotu esille.

BirdLife Suomen mukaan satoja joutsenia kuolee meillä vuosittain myös sähkölinjoihin. Linnut törmäilevät usein muihinkin suuriin rakennelmiin kuten korkeisiin lasiseinäisiin taloihin.

Linnut eivät pysty ennakoimaan voimalan lapojen liikettä. Lapojen kärkiosat voivat pyöriä yli 250 kilometrin tuntinopeudella. Muuttolinnuista merkittävä osa lentää tuulivoimaloiden törmäyskorkeudella normaaliin päiväaikaankin ja myös huonon sään vallitessa tai laskeutuessaan pelloille ruokailemaan ja lepäämään tai noustessaan taas muuttoreitilleen. Törmäysvaara kasvaa näkyvyyden heikentyessä, kun huonojen lento-olosuhteiden vuoksi entistä suurempi osa korkealla lentävistä linnuista laskee lentokorkeuttaan törmäysriskin etäisyydelle. Huonoissa sääoloissa linnut voivat herkästi myös keskeyttää muuttomatkinsa.

Tuloksia ei ole osattu tulkita osayleiskaavan kaavaselostuksessa oikein, kun selostuksessa on todettu hankkeen vaikutukset linnustoon vähäisiksi, vaikka vaikutukset ovat huomattavan suuret. Selostuksen johtopäätöksiä ei ole myöskään kyseenalaistettu aluetta koskevaa vaihemaakuntakaavaa laadittaessa. Suomen Luontotiedon havainnot on tehty asiantuntevasti mutta liian pienellä otoksella. Tulokset osoittivat, että vaara on suuri silloin, kun muuttolinnut lentävät törmäysriskikorkeudella.

3.3 Virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys (MRL 28.3 § kohta 7)

Maakuntakaavan sisältövaatimusten mukaan erityistä huomiota kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä myös virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyyteen. Tuulivoimakehittäjä on teettämässään selvityksissä korostanut, että voimalat eivät estä tuulivoimalle osoitettujen alueiden virkistyskäyttöä. Käytännössä hankkeen toteutuessa turvallisuusseikat asettaisivat rajoja ihmisten liikkumiselle voimala-alueella molemmissa kunnissa.

Talvisin tuulivoimaloiden lavoista irtoavat jäät rajoittavat liikkumista voimaloiden ympäristössä ja vaarantavat metsätyöntekijöiden, metsästäjien ja ulkoilijoiden turvallisuutta. Humppilan osayleiskaavaselostuksen mukaan ongelma olisi hoidettavissa lapoja lämmittämällä. Täydellisesti toimivaa jään tunnistusjärjestelmää ei Lappeenrannassa tehdyn Juha Stenvallin yliopistotutkimuksen mukaan kuitenkaan ole toistaiseksi olemassa (Juha Stenvall 2013).

Turbiineista putoavan jään vaara on todettu Humppilan kunnankin osayleiskaavalaadinnassa käyttämän konsulttiyritys Rambollin Rauman kaupungin koilliselle teollisuusalueelle 20.12.2011 tekemässä selvityksessä (Ramboll 2011). On huomattava, että kyseisen raportin mukaan Raumalla "jäätymisolosuhteet ovat olemassa lähes kaikkina päivinä joulukuusta maaliskuuhun (4 kk)". Tätä ei kuitenkaan ole otettu huomioon Humppilan tuulivoimahankkeessa, kun on oletettu jäätymistä esiintyvän vain 2–3 viikkoa vuodessa (ks. Vastineet osayleiskaavaehdotuksen muistuksiin kohta 34.b).

Rambollin Rauman kaupungille laatimasta selvityksestä (s. 9, Taulukko 7) ilmeni todennäköisyys, että noin 50 % jääkappaleista lensi tornin juuresta yli 200 metrin ja 10 % jopa yli 590 metrin etäisyydelle. Ramboll suositteli raportissa jäätyksen huomioimista muun muassa tuulivoimaloiden sijoittelulla tai liikkumisen rajoittamisella voimaloiden läheisyydessä. Humppilan tuulivoimahankkeessa ei ole otettu huomioon vaaraa jään lentämisestä näin etäällä voimala-alueella, eikä myöskään vain 600 metrin päässä voimaloista sijaitsevien asuntojen pihoilta.

Liikennevirasto edellyttää ohjeessaan (8/2012) tuulivoimaloiden etäisyydeksi maanteistä 300 metriä. Syynä suojaetäisyyteen on muun muassa jäiden mahdollinen putoaminen. Tuulivoimala ei saa aiheuttaa törmäysvaaraa niin, että se haittaa tienkäyttäjän näkemää.

Kunnan hyväksymissä vastineissa asukkaiden muistutuksiin osayleiskaavaehdotuksesta kaavanlaattija toteaa useaan otteeseen, että vain 60x80 metrin suuruiset alueet eli 1 % koko kaava-alueesta tarvitaan tuulivoimaloiden perustamiseen, ja muu osa jää vapaaseen virkistyskäyttöön. Esimerkkinä tästä on vastaus (Vastineet kohta 37.e) seuraavaan muistutukseen:

- Asukkaan muistutus: "Alue tulee vaaralliseksi liikkua ja tehdä metsätöitä, samoin marjastus ja sienestys kärsii."
- Annettu vastine: "Kaavassa Humppilaan esitetään 11 kpl tuulivoimaloita n. 14,7 km² alueelle. Alueesta suurin on osoitettu kaavassa maa- ja metsätalousalueeksi, joten alue säilyy edelleen maa- ja metsätalousvaltaisena. Kaava-alueen pinta-alasta alle 1 % muuttuu. Alueen pääkäyttötarkoitus säilyy edelleen maa- ja metsätalousvaltaisena ja alueella on voimassa jokamiehen oikeudet, joten vapaata liikkumistilaa alueelle jää edelleen runsaasti."

Käytännössä virkistyskäytössä joudutaan välttämään huomattavasti suurempia alueita. Merkittävä tanskalainen tuulivoimalavalmistaja Vestas on neuvonut huoltokäsikirjassaan, ettei pidä oleskella 400 metrin puitteissa turbiinista, jos se ei ole tarpeellista. Lisäksi todetaan: "Varmista, etteivät lapset oleskele tai leiki turbiinin lähellä." Mainittu 400 metriä tarkoittaa yli 50 hehtaarin suuruista aluetta kunkin voimalan ympärillä. Humppilassa 11 voimalan ympärille turva-alueita tulisi arviolta yhteensä 450 hehtaaria, vaikka osa turva-alueista menisikin päällekkäin. Humppilan koko hankealue on 14,7 km² eli 1470 hehtaaria, joten turva-alueen osuudeksi tulisi suunnitellun 31 %. Voimalat sijaitsisivat ryhmissä, jossa ne ovat 500–600 metrin päässä toisistaan, joten niiden välistäkään ei saisi kulkea.

Humppilan ja Urjalan raja-alueelle ehdotettu tuulivoima-alue käsittää maatalousmaiden keskellä olevan, ympäröivää maastoa keskimäärin korkeammalla sijaitsevan metsäalueen, joka on isolle asukasjoukolle tärkeä virkistys- ja metsästysalue. Kokemuksesta jo tiedetään, että tuulivoimaloiden tultua metsästysseurojen arvostaman riistan kannat heikkenevät. Ruotsalaistutkimuksessa on todettu, että hirvet saattavat vielä kulkea entisiä vaellusreittejään mutta ne eivät jää oleskelemaan voimala-alueelle. Ampuma-aseiden käytölle tuulivoimaloiden ympäristössä saatetaan myös asettaa rajoituksia.

Vapaassa virkistyskäytössä oleva alue supistuisi näin molempien kuntien osalta merkittävästi. Se vähentäisi satojen ympäristön asukkaiden virkistysmahdollisuuksia ja viihtyvyyttä. Erityisen ongelmalliseksi tilanne osoittautuisi niille kymmenille asunnonhaltijoille, joiden kiinteistöt sijaitsevat kaava-alueen sisällä. Näillä asukkailla virkistykseen soveltuvat alueet vähenisivät oleellisesti ja ne olisivat vaikeasti korvattavissa osoittamalla heille muita alueita. Katsomme, että laadittu vaihemaakuntakaava on ristiriidassa siltä edellytetyn virkistysalueiden riittävyttä koskevan siltä vaatimuksen kanssa.

4. MRL:n 28 §:n 4 momentin mukainen kohtuuton haitta maanomistajalle

Lain mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on myös pidettävä silmällä sitä, ettei maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle aiheudu kohtuutonta haittaa.

Useimpien valituksen allekirjoittajien kiinteistöt sijaitsevat joko kyseessä olevan kaava-alueen sisällä tai sen läheisyydessä. Kiinteistöt joutuvat mahdollisten tuulivoimaloiden tullessa rakennuskieltoon, kun havaitaan, että niiden osalta ulko- tai sisämeluarvot ylittyvät. Rakennuksia saa korjata, mutta uusia rakennuksia asumiskäyttöön ei voisi enää rakentaa.

Niille henkilöille, joiden kiinteistöt sijaitsevat etäämmällä, tuulivoima-alue ei tuo rakentamisrajoituksia, mutta heidän asuinkiinteistöihinsä ja oikeuksiinsa hankkeen toteuttaminen vaikuttaa aiheuttamalla melu- ja maisemahaittaa, kirkkaiden huomiovaloien välkkymistä, lapojen välkehaittaa (jopa 1–3 km:n etäisyydellä), tietoliikenneyhteyksien pätkimistä sekä asuntojen arvon alenemista. Yhdessä ne aiheuttavat maanomistajalle kohtuutonta haittaa.

Monet hankealueen länsipuolella Tourunkulmantien kylätien ympäristössä olevat vakinaiset ja loma-asunnot sijaitsevat niin lähellä voimalapaikkoja, että melun ohjearvot ylittyvät, kun kaikki melun mallinnuksen epävarmuustekijät huomioidaan. Lähimmät voimalat ovat monissa tapauksissa vain 600–650 metrin päässä. Voimalat puolestaan saattavat olla 210 metrin korkuisia.

Valtatie 2:n pohjoispuolella, mm. Tottamussuontiellä, Törmäläntiellä, Vanhantiellä ja Koivulanttiellä on useita asuntoja noin 800–1700 metrin etäisyydellä voimaloista. Useat kiinteistöt ovat melualueella, kun mallinnuksesta puuttuvat epävarmuustekijät otetaan huomioon.

Kohtuuttomat meluhaitat aiheutuvat myös kaava-alueen eteläpuolisille Kesonkulmantien asuinkiinteistöille. Niissä voimaloiden yhteisvaikutuksen lisäksi varsinkin tuulten vaikutus päivä- ja yöajan melumääriin joudutaan huomioimaan, sillä asunnot sijaitsisivat lähietäisyydellä (noin 600 m) voimaloista 3 ja 4, niiden etelä-lounaispuolella eli pohjoistuulten alla.

Kaava-alueen keskiosassa sijaitsevien vapaa-ajanasuntojen melun ohjearvot ylittyvät niin, että meluselvityksessä ehdotetaan voimaloita säädeltäväksi yöaikana. Meluhaitta koskee myös Ritämäentiellä sijaitsevia loma-asuntoja. Yöaikaisten meluarvojen lisäksi päiväajallekin asetetut melurajat ylittyvät, kun otetaan asianmukaisesti huomioon meluselvitykseen ja mallinnukseen kuuluvat epävarmuustekijät.

Voimaloiden lukumäärä on osayleiskaavaluonnoksesta lähtien pysynyt melko lailla entisellään ja etäisyydet eivät ole sanottavasti muuttuneet. Jo YVA-vaiheessa Pirkanmaan ELY-keskus antoi tuulivoimayhtiölle yhteysviranomaisen lausuntonsa (8.11.2013), jonka mukaan (s. 4) hankkeesta olisi tarpeellista esittää vielä myös pienempi vaihtoehto, jotta erityisesti melu- ja varjostusvaikutuksia voisi arvioida ja verrata esitettyyn 21 voimalan puistoon. Näin yhtiö ja kaavanlaatija eivät kuitenkaan tehneet. Hanketta supistettiin yhdellä voimalalla Urjalan puolelta. Edelleen Pirkanmaan ELY-keskus kehoitti kaavaluonnosvaiheessa antamassaan lausunnossa vielä harkitsemaan voimaloiden vähentämistä, sijoittelua ja näkyvyyttä. Sen jälkeen hankkeen 20 voimalasta kunnat vähensivät ennen valtuustopäätöksiä kaksi voimalaa Humppilasta mehiläishaukan pesän vuoksi ja yhden voimalan voimakkaan vastustuksen vuoksi Urjalasta, joten voimalamääräksi jäi 11 kpl Humppilaan ja 6 kpl Urjalaan.

Aluetta koskeva vaihemaakuntakaava ja tuulivoimaosayleiskaava toteutuessaan aiheuttaisivat kiinteistönomistajille kohtuutonta haittaa. Melumallinnukset ovat konsulttirytyksen laatimia ja niin teoreettisia ja vaikeaselkoisia, että niitä ei ole osattu lukea päätöksentekotilanteessa. Lisäksi melumallinnukseen sisältyy merkittäviä lopputulokseen vaikuttavia virheitä ja puutteita.

Kiinteistöjen arvon alenemisesta tuulivoimaloiden vuoksi on jo tehty useita vakuuttavia tutkimuksia. Varsin tuore London School of Economics'in (LSE) tutkimus on analysoinut yli miljoonan kiinteistökaupan avulla arvomuutoksia tuulivoima-alueiden lähistöllä viimeisen 12 vuoden ajalta. Tulosten mukaan voimaloiden läheisyys pudottaa kiinteistöjen arvoa keskimäärin 11–12 % kahden kilometrin etäisyydellä voimaloista. Pienempiä arvonmuutoksia on 14 km asti (Gibbons 2014).

Vastineessaan asukkaan muistutukseen Kanta-Hämeen 2. vaihemaakuntakaavan luonnoksen johdosta Hämeen liitto viittasi USA:ssa tehtyyn tutkimukseen, jossa kerättiin tietoja 7 500 kiinteistökaupasta 24 tuulipuiston läheisyydessä. Jos tuulipuisto sijaitsi alle 1,6 km:n etäisyydellä, kiinteistön hinta aleni 5–15 %. Myös Aktian kokeneen aluejohtaja-LKV kiinteistövälittäjän kirjallisen lausunnon mukaan asuin- ja lomakiinteistöjen arvo laskee tuulivoima-alueen sisällä ja ympäristössä keskimäärin kolmanneksella lähivaikutusalueella, eli 3 km:n säteellä (Aktia 2013, s. 4).

Mikäli esimerkiksi olemassa oleva vapaa-ajanasunto tai vanha maatalouskeskus pyritään myymään kesäasuntotarkoitukseen ja yli kaksisataa metriä korkea tuulivoimala sijaitsisi vain satojen metrien päässä, on täysin selvää, että voimala vähentää kiinnostuneita ostajia ja vaikuttaa siten kauppahintaan. Voi olla että ostajaa ei löydy ollenkaan. On loogista ajatella, että voimat vaikuttavat hintoihin ja nimenomaan alaspäin.

Asuntojen arvoa alentavat voimaloiden vaikutukset tietoliikenneyhteyksiin. Työssä tai ammatissa tarvittavat häiriöttömät tietoliikenneyhteydet ovat monille maaseudulla välttämättömät. Humppilan hankealue sijaitsisi Tammelan linkkiaseman ja varsinaisen Tourunkulman kylän välissä ja todennäköisesti aiheuttaisi laajalti häiriöitä TV-kuvan vastaanottoon. Vaikka tuulivoimayhtiö ilmoittaisikin ottavansa vastuun korjauttamisesta, kokemuksesta muilta tuulivoima-alueiden paikkakunnilta tiedetään, että häiriöiden korjaaminen vie kauan, ja asukkaille aiheutuu pitkäaikaisesti haittaa.

Vaihemaakuntakaavan varaamalla alueella voimat sijoittuvat ahtaasti liian lähelle asutusta. Tämän seurauksena omistajille aiheutuu yhtäaikaaisesti mm. kohtuuton meluhaitta ja omaisuuden arvon aleneminen.

5. Ympäristönsuojelulain 5 §:n tarkoittamien päästöjen aiheutuminen

Keskeiset sisältötarpeet, jotka maakuntakaavatasolla on ratkaistava, on lueteltu MRL:n 28 §:ssä. Tuulivoimamelulla ja haitallisella väikkeellä on myös alueellinen ulottuvuutensa, vaikka ne kuuluvat ympäristönsuojelulain 5 §:ssä tarkoitettuihin päästöihin. Ympäristönsuojelulla pyritään muun muassa ehkäisemään ympäristön pilaantumista ja päästöjä sekä turvaamaan terveellinen, viihtyisä, kestävä ja monimuotoinen ympäristö samalla kun pyritään tukemaan kestävää kehitystä ja torjumaan ilmastonmuutosta. Tuulivoiman aiheuttamiin päästöihin kuuluvat liiallinen melu ja välke.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on MRL 24 §:n 2 momentin mukaan otettava huomioon maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa niin, että edistetään niiden toteutumista. Tavoitteissa kiinnitetään erityistä huomiota ihmisten terveydelle aiheutuvien haittojen ja riskien ennalta ehkäisemiseen ja olemassa olevien haittojen poistamiseen.

5.1 Meluselvityksen puutteet ja virheet

Humppilan ja Urjalan tuulivoimaosayleiskaavojen kaavaselostuksen liiteasiakirjoihin kuuluvan meluselvityksen (27.1.2015) on laatinut konsulttiryitys Ramboll Finland Oy toimeksiantajanaan Voimamyly Oy.

Melumallinnuksen tuloksista kuten suunnitteluohjearvojen ylityksistä on kerrottu Humppilan osayleiskaavaselostuksessa sivulla 82. Yöajan suunnitteluohjearvo (40 dB) ylittyisi yhden asuintalon ja yhden yksittäisen lomarakennuksen kohdalla, ja samoin lomarakennusalueiden yöajan suunnitteluohjearvo (35 dB) ylittyisi viiden loma-asuinkeskittymän kohdalla. Lisäksi Urjalan kaavaselostuksen sivulta 89 ilmenee, että Urjalan puolen voimat aiheuttavat yhden loma-asuntoalueen yöajan suunnitteluohjearvojen ylittämisen Humppilan puolella.

Todettakoon, että Rambollin meluselvitykseen kuuluu neljä liitettä, joista ensimmäistä (Laskentaparametrit ja tuulivoimalan akustiset tiedot/Mallinnusohjelman tiedot ym.) ei ole julkaistu muun aineiston mukana. Kaavan laatija Ramboll on merkinnyt liitteeseen Vain viranomaiskäyttöön -leiman. Liitettä ei ole meluselvityksen mukana eikä sitä ole saatu kunnasta pyynnöstäkään. Asiakirjasta ilmeni mm. suunnitteluohjearvot ylittävälle melulle altistuvien kiinteistöjen lukumäärä mallinnuksen tuloksena. Tiedossa on kuitenkin saman liitteen kesäkuussa 2014 laadittu versio. Sen mukaan ympäristöministeriön suunnitteluohjearvot ylittävälle melulle altistui yksi vakinainen asuinrakennus ja 35 lomarakennusta, yhteensä 36 asuntoa. Kun hankesuunnitelmasta on nyttemmin poistettu kaksi voimalapaikkaa (nrot 20 ja 21), melulle altistuvia kohteita on muutama vähemmän. Todennäköisesti melulle altistuvia asuntoja on mallinnuksenkin mukaan edelleen vähintään 30 kpl.

Hankkeen meluselvityksestä ja sen liitteestä nro 3 käy selville, että mallinnuksen mukaan yöajan melua jouduttaisiin vaimentamaan, esim. ajamalla ns. melumoodeilla Humppilan puolen 11 voimalasta kuudessa (voimat 9, 11, 12, 6, 3 ja 4) sekä Urjalan puolella kaikissa kuudessa voimalassa.

Johtava ääniasiantuntija, fyysikko Vesa Viljaselta saadun tiedon mukaan joskus on esiintynyt samanlaisia tapauksia, joiden melumallinuksissa on pyritty esittämään melumoodien käyttöä (meluoptimointia) tuulivoimaloiden melun alentamisen keinona, kuten on tehty Humppilan-Urjalan tuulivoimahankkeen meluselvityksessä. Ääniasiantuntijan mukaan luotettavaa tietoa tämän meluoptimointimenetelmän toimivuudesta ei ole löydettävissä. Ääniasiantuntija Vesa Viljasen oheisessa asiantuntijalausunnossa on todettu muun muassa seuraavasti:

"Mitään osoitusta tällaisen melumoodin käytön aikaisesta melun vaimennuksen toimivuudesta ei ole. Vaikka tuulivoimaloihin voitaisiin asentaa melunhallintaohjaus, niin käytännön toteuttaminen on vaikeasti hallittavissa mm tuulivirtausten pyörteisyyden ja ajallisesti melko nopean vaihtelun takia. Tällainen melun hallintaohjausjärjestelmä edellyttää kohteeseen automaattisen melunvalvontalaitteiston melutasojen mittaamiseen ja säätämiseen. Tiedossa ei ole tällaisen mittausjärjestelmän olemassa oloa."

Minkään tähänastisen tuulivoimala-alueen käytönajan melun alentamiseen ei ole ryhdytty soveltamaan mainitunlaista meluoptimointijärjestelmää.

On huomattava, että melumoodeilla ajaminen on epäedullista toiminnan harjoittajalle, sillä se merkitsee aina voimalan sähköntuotannon vähentämistä. Melumoodien mahdollinen käyttö jäisi tuulivoimayhtiön varaan ja valvonta asukkaille. Asukkaiden tai viranomaisten olisi käytännössä mahdotonta valvoa meluoptimoinnin avulla tuotettuja yöajan melupäästöjä eri voimaloista.

Ympäristöministeriön ohjeissa ei esitetä melumoodien käyttöä. Ohjeessa 4/2012 (s. 57) todetaan, että keskeisin käytettävä meluntorjuntakeino on riittävä etäisyys tuulivoimalan ja tarkastelupisteen, kuten asutuksen, välillä. Edelleen ohjeessa on sanottu, että tuulivoimarakentamisen meluvaikutusten minimoimiseksi on olennaista sijoittaa tuulivoimat riittävän kauas asutuksesta ja muista meluvaikutuksille herkistä kohteista.

Meluselvityksestä havaitaan, että Rambollin laatima melumallinnus ei ota huomioon melun epävarmuustekijöitä ja niistä tärkeintä ns. merkityksellistä sykintää eli amplitudimodulaatiota. Tämä on puute, jonka seurauksena melumallinnus antaa virheellisen kuvan voimaloista aiheutuvasta meluhäiriöstä. Humppilan tuulivoimaosayleiskaavassa amplitudimodulaation huomiotta jättäminen on johtanut liian pieniin etäisyyksiin voimaloiden ja asuntojen välillä.

Ääniasiantuntija Vesa Viljasen lausunnon mukaan amplitudimodulaatio (eli merkityksellinen sykintä) esiintyy juuri isojen tuulivoimaloiden yhteydessä, eniten talvella ja yleensä yöaikaan. Ruotsalaisesta pitkäaikaisesta tutkimuksesta (Larsson & Öhlund) saatiin tulos, jonka mukaan amplitudimodulaatiota esiintyi 30 % käyntiajasta (keskiarvoltaan 7 h/vrk). Tutkimusta pidetään erittäin luotettavana. Tämän tutkimustiedon pohjalta melumallinnoissa tulisi esittää amplitudimodulaatiosta johtuva + 5 dB:n lisäys ennen vertaamista ohjearvoihin. Tämä lisäys + 5 dB tarkoittaa etäisyyden lähes kaksinkertaistumista. Meluselvityksen liitteenä olevasta kartasta näkyvät meluvyöhykkeet (Liite 13). Jos 40 dB:n meluraja mallinnuksessa ulottuu yhden kilometrin etäisyydelle, niin + 5 dB:n lisäys kasvattaa etäisyyttä noin kahteen kilometriin saakka, jossa melutaso pysyy vielä 40 dB:ssä.

Etäisyyden kaksinkertaistuessa seurauksena on muun muassa, että Humppilassa alueen yömeluarvojen lisäksi myös päiväajan melun ohjearvot ylittyvät sekä monien vapaa-ajanasuntojen että vakinaisten asuntojen kohdalla.

Tuulivoimalameluun liittyy amplitudimodulaation lisäksi muitakin epävarmuustekijöitä, joita ei ole huomioitu Rambollin laatiman melumallinnuksen tuloksissa. Ne olisi Humppilan-Urjalan meluselvityksessä pitänyt tuoda esiin ja tehdä asianmukaiset johtopäätökset. Ympäristöministeriön ohjeessa 4/2012 (s. 59) todetaankin:

"...tuulivoimaloiden tuottaman äänen etenemisen mallintamiseen liittyy useita sellaisia tekijöitä, jotka edellyttävät erityistä asiantuntemusta mm. tulosten epävarmuuteen liittyvän tarkastelun osalta."

Ääniasiantuntija Vesa Viljasen mukaan joissakin voimalatyypeissä on havaittu kapeakaistaista melua. Kapeakaistaisuus ilmenee "ulisevana, sireenimäisenä tai soivana" äänenä. Ohjeen mukaan mallinnustuloksiin lisätään 5 dB ennen vertaamista suunnitteluohjearvoihin, jos melu sisältää kapeakaistaisuutta. Rambollin melumallinnuksessa kapeakaistaisuutta ei ole otettu huomioon. Kapeakaistaisuuden vaikutus olisi kuitenkin varovaisuusperiaatteen mukaisesti voitu ottaa huomioon, varsinkin kun valittavasta voimalatyyppistä ei ole tietoa.

Terveyshaittojen esiintyminen: Humppilan osayleiskaavaselostuksessa (s. 79) vakuutetaan, että tuulivoimalat on sijoitettu niin, että niiden melu ei aiheuta terveydellisiä vaikutuksia. Kuitenkin VTT:n taholta on todettu, että kaikkiaan 16:lta uudelta jo perustetulta tuulivoimala-alueelta eri paikkakunnilta asukkaat ovat julkisuudessa kertoneet kärsivänsä tuulivoimaloiden meluhaitoista (Siponen 2015).

Lääkärilehdessä syyskuussa 2012 julkaistussa suomalaisessa laajassa katsauksessa todettiin, että merkittävä osa väestöstä (38 %) saa muita herkemmin melun aiheuttamia unihäiriöitä ja ovat alttiimpia melun vaikutuksille sydän- ja verenkiertoelimistöön. Unihäiriöiden aiheuttamat terveysongelmat on osoitettu monissa tutkimuksissa. Esim. Yhdysvalloissa tutkittiin henkilöitä, jotka asuivat alle 1,4 kilometrin päässä tuulivoimaloista ja verrattiin siitä kauempana asuviin. Tuloksena havaittiin selkeä yhteys unihäiriöiden aiheuttamaan sairastuvuuteen niillä, jotka asuivat alle 1,4 kilometrin etäisyydellä (Evans 2014). Lähellä sijaitsevat tuulivoimalat saattavat aiheuttaa myös pienitaajuista häiritsevää melua asukkaille tai alle 20 Hz infraäänien värähtelyjä, joilla voi olla vakavia terveysvaikutuksia ympäristön asukkaille. Infraäänistä saattaa olla haittaa myös tuotantoeläimille.

Sellainen käsitys, että esimerkiksi Humppilassa lähimmillään vain 600 metrin päässä sijaitsevien 3 MW:n tai sitä isompien voimaloiden melu olisi terveyden kannalta haitatonta, on tutkimusten valossa virheellinen.

5.2 Välkeselvitys

Ramboll on tehnyt Voimamyly Oy:n toimeksiannosta välkeselvityksen (27.1.2015) Humppilan ja Urjalan tuulivoimahankkeita varten.

Välkemallinnuksessa (s. 3) olevan taulukon mukaan yli 8 tunnin välkevaikutuksen alueelle jäisi yhteensä 33 asuntoa seuraavan erittelyn mukaisesti:

- Asuinrakennukset: 8-10 h/v 3 kpl yli 10 h/v 5 kpl
- Lomarakennukset: 8-10 h/v 3 kpl yli 10 h/v 22 kpl
- Kaikki yhteensä: 33 kpl

Humppilan osayleiskaavan selostuksessa (s. 85) on käsitelty välkevaikutuksia eri kiinteistöille, mutta esitys välkealueelle jäävien kiinteistöjen määristä on sen verran sekava, että siitä ei saa lisäinformaatiota. Urjalan kaavaselostuksessa on todettu, että välkemallinnuksen mukaan Urjalla välkealueelle jäisi yksi vakinainen asunto ja yksi vapaa-ajan asunto. Näin pääosa välkevaikutuksista kohdistuisi Humppilan tuulivoimakaava-alueen ja sen ympäristön kiinteistöille.

Tuulivoimaloiden välkevaikutuksista on kokemuksia lähikunnasta (Huittinen), jossa on usean vuoden ajan aiheutunut kahdesta voimalasta häiritsevää välkkymistä lähimmillään vajaan 700 metrin päässä olevalle naapurikiinteistölle sekä toisille naapureille noin kilometrin päässä. Häiritsevää välkettä esiintyy erityisesti marraskuusta tammikuun loppuun asti, jolloin auringon paisteen tulokulma on pienempi kuin vaikkapa keskikesällä. Esimerkiksi metsätöiden tekeminen lähempänä voimaloita väikkeessä on osoittautunut mahdottomaksi. Ensimmäisen voimalan varjölke alkaa aamupäivällä kestäen 30–45 minuuttia ja toisen siitä puolen tunnin kuluttua. Nopeasti noin kerran sekunnissa välkkyvä varjo tunkeutuu voimalan puoleisista ikkunoista esteettömästi talon sisälle asti ja heijastuu muiden rakennusten lumisilta katoilta. Välke on määrältään kohtuutonta ja asukkaiden mukaan lähes yhtä häiritsevä kuin meluhaitta. Kuntaan on otettu vuosien mittaan useita kertoja yhteyttä liiallisten melu- ja välkehaittojen vuoksi, mutta tilanne ei ole korjautunut.

Välkemallinnukset ovat teoreettisia laskelmia, jotka eivät monista muuttujista johtuen välttämättä täsmää todellisen tilanteen kanssa. Ympäristöministeriön ohjeessa 4/2012 (s. 61) sanotaan seuraavasti:

"... roottorin lapojen pyöriminen aiheuttaa liikkuvan varjon, joka voi tuulivoimalan koosta, sijainnista ja auringon kulmasta riippuen ulottua jopa 1–3 kilometrin päähän tuulivoimalasta."

Humppilassa tuulivoima-alue sijaitsee ympäröiviin peltoalueisiin verrattuna korkealla (120–130 metriä mpy). Käytännössä lapojen varjot varsinkin syksystä kevääseen saattavat välkkyä paljon laajemmalla alueella kuin mitä on etukäteen arvioitu. Kiinteistöjen omistajilla ei ole tietoa mahdollisesti tulevista välkehaitoista.

Välkkeen vähentäminen tuulivoimahankkeessa esimerkiksi olosuhteiltaan samanlaisen naapurimaan Ruotsin käyttämään 8 tunnin enimmäismäärään on oltava ehdotonta. Katsomme, että kyseessä on myös MRL:ssä tarkoitettu kohtuuton haitta. Alueella on asuntoja, joihin saattaa kohdistua kahden tai jopa useamman voimalan välke peräkkäin, kun voimalat sijaitsevat lähellä, mutta usean voimalan vaikutus samaan kiinteistöön on selvittämättä.

Lausunnossaan 31.10.2014 Humppilan tuulivoimaosayleiskaavan ehdotuksesta Hämeen ELY-keskus totesi, että kaavaehdotuksessa ei ole muutettu voimaloiden sijaintia, ainoastaan tarkennettu kaavamerkintää ja määräystä voimaloiden melu- ja välkevaikutusten huomioimisen osalta. ELY-keskus piti epätoivottavana, että haittojen vähentämistoimenpiteet jäivät ratkaistavaksi rakennusluvan ja mahdollisen ympäristöluvan yhteydessä. Tuulivoimalat tulisi lähtökohtaisesti sijoittaa niin kauas asutuksesta tai muusta häiriintyvistä kohteesta, ettei ympäristöluva ole tarpeen, ELY-keskus totesi.

6. Vaihemaakuntakaavan vaikutusten selvittäminen

MRL:n 9 §:n mukaan maakuntakaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin, jotta kaavan toteuttamisen vaikutukset voitaisiin tarpeellisessa määrin tunnistaa, ennakoida ja ottaa huomioon kaavaa laadittaessa ja hyväksyttäessä. Kanta-Hämeen 2. vaihemaakuntakaavassa tuulivoiman vaikutukset on olennaisilta osin selvitty puutteellisesti ja tehdyt johtopäätökset ovat virheellisiä.

6.1 Vaikutusten arviointi kaavaselostuksen mukaan

Kaavaa laadittaessa lain mukaan on otettava huomioon ja selvitettävä kaavan vaikutukset. Kanta-Hämeen 2. vaihemaakuntakaavan kokonaisvaikutukset (Kohta 8, s. 48–50) on selvitettyjä esitetty kaavaselostuksessa taulukkomuodossa.

Alueen maankäyttömuodoissa on tarkasteltu muun ohella tuulivoimaa. Sen vaikutus alue- ja yhdyskuntarakenteeseen on selostuksessa nähty lähes yksinomaan voimakkaasti myönteisenä. Vaikutusta paikalliseen tasoon ei siten ole otettu arviota annettaessa lainkaan huomioon, sillä sinne kohdistuvat voimakkaimmat haitat kuten esimerkiksi asuinkiinteistöjen arvonalasku, poismuutto melu- ja välkehaittojen vuoksi, vapaa-ajan asutuksen väheneminen ja nykyisille elinkeinoille kuten maa- ja metsätaloudelle aiheutuvat haitat.

Tuulivoiman myönteinen vaikutus elinkeinotoimintaan arvioidaan voimakkaaksi. Näin ei todellisuudessa ole, sillä vaikutusta elinkeinoelämään saattaa olla valtakunnallisesti, mutta mitään voimakasta vaikutusta ei esiinny maakunta-alue- tai paikallisella tasolla. Energiahuoltoa tarkasteltaessa esitetään myös väite, että linnuille ei tuulivoimasta tässä tapauksessa aiheutuisi suurta törmäysvaaraa. Tuulivoimalla olisi arvioinnin mukaan etenkin rakennusaikana työllistävä vaikutus. Käytännössä yhden alueen rakentaminen kestää vain enintään 1,5 vuotta. Tuulivoimarakentaminen perustuu ulkomaiseen laitevalmistukseen. Vain alueiden suunnitteluja yksinkertaiset perustamistyöt, kuten maansiirtotyöt, betonikakun perustaminen ja voimajohtojen asentaminen ovat kotimaista työtä. Sen jälkeiset tehtävät, kuten voimaloiden pystytys, käytön seuranta ja huolto hoidetaankin yleensä ulkomailta kyseisen laitevalmistajan käytettäväksi edellyttäminä ja tarjoamina palveluina.

Tuulivoiman vaikutus kasvi- ja eläinkuntaan, samoin kuin luonnon monimuotoisuuteen, on arvioitu osin kielteiseksi osin myönteiseksi. Kuitenkin todellisuudessa vaikutukset ovat lähinnä vain voimakkaan kielteisiä, erityisesti eläimiin kuten linnustoon, kuten edellä on luvussa 3.2 selvitetty.

Ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön vaikutus on arvioitu osin kielteiseksi osin myönteiseksi. Kuten edellä tässä valituksessa ilmenee, Humppilan-Urjalan tuulivoimahankkeen vaikutus on pikemminkin yksinomaan voimakkaan kielteinen, koska alue on ahdas ja näin ollen sopimaton tuulivoimakäyttöön.

6.2 Tavoitteiden huomioon ottaminen kaavaselostuksen mukaan

Vaihemaakuntakaavan selostuksessa on arvioitu, miten kaava ottaa huomioon MRL:n 28 §:n sisältövaatimukset (Kohta 10, s. 54–61).

Mainitun lainkohdan mukaan kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota mm. maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen. Kaavaselostuksessa arvioidaan, että Kanta-Hämeen 2. vaihemaakuntakaavaan sisältyvä Humppilan tuulivoima-alue kuuluisi tuulivoimatuotantoon parhaiten soveliaimpiin alueisiin. Tätä käsitystä voidaan kuitenkin pitää virheellisenä perustellusti, kuten ilmenee po. valituksestamme. Aluevaraus ei ole eduksi alue- ja yhdyskuntarakenteelle. Humppilan tuulivoima-alue on sijoitettu liian ahtaasti asutuksen keskelle. Tuulivoima-alueella on kielteinen vaikutus maisemaan sekä ekologisiin arvoihin kuten monimuotoisuuteen, ja erityisen huomattavia vaikutuksia alueen runsaaseen pesimä- ja muuttolinnustoon. Tuulivoiman kaava-alueella asuu arviolta yli 100 henkilöä. Lisäksi lähietäisyydellä kaava-alueen ulkopuolisilla alueilla on runsaasti lisää asutusta. Kaikkiaan 100–200 asukkaalle voi hankkeesta aiheutua melu- tai välkehaittaa sekä sen seurauksena mahdollisesti terveyshaittoja. Hankkeen vaikutuksesta asukkaiden virkistysalueen käyttömahdollisuudet vähenevät ja kiinteistönomistajille aiheutuu oikeuden menetyksiä.

MRL:n 28 §:n mukaan on myös kiinnitettävä erityistä huomiota maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin. Kuten jo edelläkin on tullut esille, tuulivoiman osalta kaavan vaikutus elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin rajoittuu lähinnä alueiden osoittamiseen tuulivoimakäyttöön ja uusiutuvan energian tuottamiseen valtakunnanverkkoon.

Maakuntakaavaa laadittaessa ja tuulivoima-alueita varattaessa tulee MRL:n 28 §:n mukaan kiinnittää erityisesti huomiota maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Kaavaselostuksessa (s. 55) tuulivoiman osalta tämä on jäänyt tarkemmin selvittämättä ja arvioimatta.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet näkyvät kaavassa mm. siten, että alueidenkäytössä tulee kiinnittää huomiota ihmisten terveydelle aiheutuvien haittojen ja riskien ennaltaehkäisemiseen. Alueiden osoittaminen eri tarkoituksiin siten, että haittaa aiheutuu ihmisten terveydelle mahdollisimman vähän, ei ole riittävä tavoitteeksi (kaavaselostus s. 57). Haitat ja riskit tulee ehkäistä tekemällä kaavan tuulivoima-aluevaraukset niin, että ohjearvot ylittävää melu- tai välkemäärää ei aiheudu asutukselle.

Konsulttiyhtiöllä teetettyjen, osin puutteellistenkin mallinnusten mukaan arviolta noin 30 asuntoa tuulivoimahankkeen alueella jää liiallisen yömelun alueelle ja 33 asunnolle aiheutuu liian suuri vuotuinen välkehaitta. Tällaiset tiedot olisivat olleet löydettävissä samanaikaisesti laaditusta Humppilan tuulivoimaosayleiskaavan aineistosta, mutta niitä ei ole huomioitu Kanta-Hämeen 2. vaihemaakuntakaavan tuulivoimavarausta tehtäessä.

Vaihemaakuntakaavaselostuksen arvioinnissa todetaan lisäksi, että alueidenkäytön erityistavoitteena on ehkäistä melusta, tärinästä ja ilman epäpuhtauksista aiheutuvaa haittaa. Haitat olisivat ehkäistävissä ottamalla ne huomioon tuulivoima-alueen sijoittelussa. Humppilassa tuulivoima-alue sijaitisi asutuksen keskellä ja ympäröimänä. Lähietäisyydellä on kymmenittäin asuntoja ja varsinkin loma-asutusta jää myös tuulivoima-alueen keskelle. Ympäristöministeriön asettamat melun suunnitteluohjearvot ylittyvät useimpien asuntojen osalta. Alue ei ole sovelias nykyisille suuritehoisille voimaloille.

2. Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry

Vaatimukset

1. Ensisijaisesti vaadimme, että Kanta-Hämeen 2. vaihemaakuntakaavan kaikki turpeenotto-aluevaraukset kumotaan kokonaan.
2. Toissijaisesti vaadimme, että Hämeenlinnan Karhunkorven ja Lopen Heinisuon turpeenotto-varaukset kumotaan.
3. Vaadimme, että maakuntakaavan turvetuotantovaraukset eivät tule voimaan muutoksenhaun aikana.

Perustelut

1. Soita osoitettiin vain käyttöön eikä suojeluun

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (4.4) edellyttävät, että maakuntaaavoituksessa tehdään soiden talouskäytön ja suojelun yhteensovittamista:

"Maakuntaaavoituksessa on otettava huomioon turvetuotantoon soveltuvat suot ja sovitettava yhteen tuotanto ja suojelutarpeet. Turpeenottoalueiksi varataan jo ojitettuja tai muuten luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneita soita ja käytöstä poistettuja suopeltoja. Turpeenoton vaikutuksia on tarkasteltava valuma-alueittain ja otettava huomioon erityisesti suo-luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen ja muiden ympäristönäkökohtien sekä taloudellisuuden asettamat vaatimukset."

Nyt näin ei ole tehty. Pelkkien uusien turpeenkaivualueiden varaaminen kaavassa ei ole yhteensovittamista, kun uusia suojelualuevarauksia ei ole tehty. Mikään ei estä toiminnanharjoittajia hakemasta lupia soille, joilla ei ole edes maakuntakaavan suojaa.

Soiden selvitettyt ja valmistellut suojeluvaraukset jätettiin pois vasta maakuntakaavasta loppuvaiheessa. Päätös ei siksi perustu riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin, koska ne jätettiin ottamatta huomioon päätöksenteossa (vertaa myös MRL 9 § ja MRA 1 §).

Perusteena viitattiin siihen, että valtakunnallisesta soidensuojelun täydennysohjelmasta ei ole tehty vielä päätöksiä. Luonnonsuojelulain mukainen suojeluohjelma on kuitenkin aivan eri asia kuin maankäyttö- ja rakennuslain mukainen maakuntakaava. Ellei kaavan selvityksissä suojelun-arvoiksi osoittautuneita soita turvata, se johtaa MRL:n ja valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden rikkomiseen. Lisäksi ellei soita turvata kaavalla, niitä ei ehkä enää ole sitten olemassa, jos soidensuojelun täydennysohjelmaan joskus palataan.

Turvetuotantoon varattujen alueiden määrää on syytä selvästi vähentää, koska turpeennoston nykyiset ja kaavaillut pinta-alat Kanta-Hämeessä ylittävät selvästi kestävyyskriteerit.

Lisäksi huomautamme, että selostuksessa on turpeenottoalueiden suunnittelumääräyksessä virhe: Yli 10 ha alueille on haettava ympäristönsuojelulain mukainen ympäristölupa. Tällä hetkellä voimassa olevan ympäristönsuojelulain ja -asetuksen mukaan kaikille turvetuotantoalueille on haettava ympäristölupaa.

Paras ratkaisu olisi, että myös uudet turpeenottovaraukset poistetaan tästä kaavasta ja soiden kohtalo käsitellään seuraavalla kaavakierroksella. Tämä mahdollistaa myös kokonaisvaltaisemat selvitykset turpeenottoalueiden vesistöhaitoista, joista esitämme seuraavassa kaksi esimerkkitapausta.

2. Soiden, vesien ja kalaston huomioinnin erityisongelmia kahden esimerkkisuon osalta

Esimerkkinä siitä, mihin maakuntakaavan epätasapainoinen suoratkaisu sekä riittämättömät vaikutusarviointit vesiensuojelun sekä varsinkin kalaston osalta johtavat, esitämme kaksi suota. Toinen niistä sijaitsee piirimme alueella Lopella ja toisen turpeenotto vaikuttaisi piirimme alueelle Hausjärvelle vesistön kautta. Näiden soiden osalta maakuntavaltuuston päätös ei ollut yksimielinen vaan niistä äänestettiin.

2.1 Hämeenlinnan ja Lammin Karhunkorpi (EOt 865)

Karhunkorven turpeenottohanke vaikuttaisi Kärpänjoki-Pätilänjoen kautta Hausjärven Mommilanjärveen. Vesistö on osittain SLL:n Uudenmaan piirin alueella.

Kaavan selostuksessa todettiin: "Vaikutusten arviointia vaikeuttanut joen vedenlaatu- ja nykytilatietojen puute". Suo pisteytettiin kaavan turvetuotantoalueiden vesistöselvityksessä kolmiporraisesti kahteen luokkaan 2/3. Selvityksessä ei kuitenkaan lainkaan huomattu, että Hämeen ELY-keskus on luokitellut joen lohi- ja siikapitoiseksi vesistöksi.

Kärpänjoki laskee Pätilänjoen nimellä Mommilanjärveen. Se on läpivirtausjärvi, johon laskee Teuronjoki (vahva luontainen taimenkanta) ja josta lähtee Puujoki (jonkin verran satunnaista syönnöstävää taimenta, lisääntymisestä ei tietoa). Lopulta vedet päätyvät Vanajaveteen saakka, jossa on iso Vanajavesikeskuksen vetämä seutukunnallinen kunnostushankekin.

Kaavaselostuksen mukaan VAPOnkin arvio turvetuotantomahdollisuuksista on varauksellinen: "Soveltuu osittain, läheinen asutus rajaa tuotantoalaa." Lisäksi alue on selostuksen mukaan Poikmetsän pohjavesialueen (II luokka) läheisyydessä.

2.2 Lopen Heinisuo (EOt 870)

Lopen Heinisuolle kaavaillun turvetuotantoalueen kuivatusvedet päätyvät Tervajoen kautta suoraan Kaartjärveen tai Heinijoen sekä mahdollisesti Ruokojoki-Ootanjoen kautta Kaartjärvestä laskevalle Kaartjoen jokireitille. Molemmat kuivatusvesiä ja niiden päästöjä vastaanottavaksi kaavaillut vesistöt ovat vesiluonnoltaan huomionarvoisia.

Jo kaavan turveselvityksessä vesiensuojeluun merkittiin varauksia (pisteytys osin 2 ja osin 2/3). Esimerkiksi Kaartjärvi todettiin herkäksi humuskuormituksen kasvulle. Myös kaavaselostuksessa tuodaan esille vesiensuojeluongelmia: "Eryityisesti Kaartjoen valuma-alueella turvetuotannossa on oltava tehokkaat ympärivuotiset vesienkäsittelymenetelmät. Kuivatusvedet olisi parempi johdattaa Heinijoen valuma-alueen suuntaan".

Asiassa pitää lisäksi ottaa huomioon kaavan vaikutusarvioinnissa ohitettu arvokas kalasto. Kaartjärvi on hyvin poikkeuksellinen hämäläisjärvi. Järveen purkautuu suoraan ja siihen laskevien purojen kautta runsaasti pohjavettä. Kaartjärvestä on heikko luonnonvarainen siikakanta, joka saattaa olla alkuperäinen hämäläinen siikakanta. Järven rannalla on runsaasti loma-asuntoja ja mm. leirikeskus. Kirkasvetinen ja aiemmin selkeästi karu Kaartjärvi on viime vuosikymmeninä rehevöitynyt vähitellen. Järvellä vaikuttaa myös aktiivinen suojeluyhdistys.

Kaartjoessa elää luonnonvarainen taimenkanta ja ainakin joen alajuoksulla elää myös vuollejokisimpukkaa (LSL 49 §:n eli luontodirektiivin liitteen IV laji). Taimenkannan perimää ei ole selvitetty, mutta on syytä epäillä että Kaartjoen taimen olisi Kokemäenjoen vesistön latvoilla säilynyt alkuperäiskantaa. Kaartjoen ohella taimenta saattaa elää myös pienemmissä sivu-uomissa, kuten Kaartjokeen laskevalla Ruokojoki-Ootanjoen reitillä. Näiden kahden indikaattorilajin ohella Kaartjoen reitillä on oletettavasti muitakin merkittäviä luontoarvoja.

Kaartjärveen päätyvän pintavalunnan merkitys järven vedenlaatuun saattaa kasvaa tulevaisuudessa, mikäli Forssan kaavailtu pohjavedenotto Räyskälän-Pemunnummen alueelta toteutuu. Tällöin Kaartjärveen ja alapuoliseen Kaartjokeen päätyvä vesimäärä pienentyy ja pintaveden osuus virtaamasta kasvaa.

Lisäksi alueen lähellä on Natura-alue. Kaavaselostuksessa todetaan: "Lähimmillään noin 600m etäisyydellä Vojakkalan metsä (mm. lähteet, lähdesuot, liito-orava, linnut). Mahdollisen pohjaveden pinnan laskun vaikutukset on huomioitava. ELY-keskuksen arvion mukaan mahdollinen tuleva turvetuotanto ei aiheuta merkityksellistä haittaa ko. Natura-alueelle". Asiasta ei ole kuitenkaan tehty luonnonsuojelulain 65 §:n mukaista Natura-selvitystä. Kaava-aineistosta ei löydy edes varsinaista sellaisen tarpeen selvitystä.

2.3 Esimerkkisoiden oikeudellinen arviointi

Katsomme, että esimerkkisuomme pistettiin turvetuotantoon vastoin tehtyjä selvityksiä ja toisaalta niiden vesistövaikutuksia ja varsinkin vaikutuksia kaloihin ei selvitetty riittävästi (MRL 9 §, MRA 1 §).

Näiden soiden osoittaminen käyttöön rikkoo valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita (VAT 4.4 ja MRL 24 §) muutenkin kuin edellä mainitun turvetuotannon tasapuolisen ohjauksen veloitteen osalta. Esimerkiksi yhden yleistavoitteen mukaan: "Alueidenkäytössä edistetään vesien hyvän tilan saavuttamista ja ylläpitämistä". Lisäksi erityistavoitteiden mukaan muun muassa "Maakuntakaavoituksessa on otettava huomioon vesi- ja rantaluonnon suojelun tai virkistyskäytön kannalta erityistä suojelua vaativat vesistöt". Tällainen on esimerkiksi mainittu lohi- ja siikkipitoinen vesistö. Edelleen "Alueidenkäytössä on otettava huomioon pohja- ja pintavesien suojelutarve ja käyttötarpeet. Pohjavesien pilaantumisen ja muuttamisriskejä aiheuttavat laitokset ja toiminnot on sijoitettava riittävän etelälle niistä pohjavesialueista, jotka ovat vedenhankinnan kannalta tärkeitä ja soveltuvat vedenhankintaan." Näillä kohteilla on ongelmia sekä pinta- että pohjavesien kannalta.

Ratkaisu rikkoo myös maakuntakaavan sisältövaatimuksia (MRL 28.1 § ainakin kohdat 2, 4, 6 ja 7). Heinisuolla on ongelmia myös luonnonsuojelulain kannalta: vuollejokisimpukka (49 §) ja Natura 2000 (65 §), joista ei ole tehty kunnan vaikutusarviointeja.

Asiassa tulee ottaa huomioon myös Euroopan unionin tuomioistuimen tuore Weser-päätös C-461/13. Kalat ovat yksi vesipuidedirektiivin liitteen V laadullisista tekijöistä, joista yhdenkään tilaa ei saa heikentää. Kalatietojen huomioon ottaminen muuttaisi käsityksemme mukaan kaavan turvetuotannon vesistöselvityksen pisteytystä ja vesienhoitosuunnitelman luokkaa sekä niiden takia myös kaavaratkaisua.

3. Kaavan voimassaolo muutoksenhausta huolimatta

Vaihemaakuntakaavan turvetuotantovaruuksia ei ole mitään syytä määrätä välittömästi voimaan ja noudatettavaksi mahdollisista valituksista huolimatta. Se vaarantaisi kohteiden luontoa ja muutoksenhakijoiden asemaa.

Hämeen liiton vastine ja valittajien vastaselitykset

Hämeen liitto on antanut vastineen lausuntojen ja valitusten johdosta.

Valittajille on annettu tilaisuus vastaselityksen antamiseen Hämeen liiton vastineen johdosta.

Vastaselityksen ovat antaneet:

1. valittaja A asiakumppaneineen ja 2. Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry.

Valittajat ovat uudistaneet asiassa aikaisemmin esittämänsä ja esittäneet lisäksi muun muassa seuraavaa:

1. valittaja A asiakumppaneineen ovat todenneet, ettei selvityksin ole varmistettu, että tuulivoimaloita voidaan sijoittaa kyseiselle alueelle, jossa on runsaasti asutusta. Liialliselle melulle ja välkkeelle altistuisi kymmeniä asuntoja. Valittajat eivät ole katsoneet meluselvityksessä todettua tuulivoimaloiden melun vähentämiseen esitettyä melumoodien käyttöä toimivaksi ratkaisuksi. Voimalapaikkoja ei voi siirtää etäämmälle asutuksesta aluetta ympäröivästä muusta asutuksesta johtuen. Maakunnan liiton olisi pitänyt tarkastella kokonaisuutta ja kohdella kaikkia alueensa asukkaita tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti. Humppilassa tuulivoima-alueen sisään jäisi yli 50 asuntoa ja sen ympärillä on runsaasti asutusta. Alueen arviolta noin 100 asukasta ja lähiympäristön asukkaat ovat vaarassa joutua alttiiksi terveys- ja muille haitoille. Valittajat ovat viitanneet sosiaali- ja terveysministeriön Varsinais-Suomen tuulivoimavaihemaakuntakaavasta antamaan lausuntoon, jonka mukaan suojavyöhyke lähimpään asutukseen tulisi olla kaksi kilometriä. Valittajat ovat viitanneet asumisterveyttä koskevan asetuksen (545 /2015) yöajan sisämeluraja-arvoihin, jotka edellyttävät aikaisempaa pidempiä etäisyyksiä. Lisäksi valittajat ovat viitanneet maankäyttö- ja rakennuslain sekä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden haitallisten terveysvaikutusten ehkäisemistä koskeviin säännöksiin ja määräyksiin. Valittajien mukaan YVA-päätöksessä ei voida ennakoita, millaisia lopullisia tuloksia saadaan muiden lakien mukaisista myöhemmistä selvityksistä, miltä osin on viitattu maankäyttö- ja rakennuslain maakuntakaavalta edellyttämiin selvityksiin.

2. Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry on todennut, että pelkkä turvevarausten esittäminen ei ole yhteensovittamista, sillä arvoja omaavien soiden jättäminen kaavan valkoisille alueille mahdollistaa turvelupien hakemisen niille. Yhteensovittaminen ja uusien turvevarausten esittäminen edellyttää myös säilyttäviä toimia. Vetoaminen aiemmin tapahtuneeseen soiden suojeluun ei hoida yhteensovittamisvelvoitetta. Hämeen liiton vastineessa esiin tuoma VTT:n selvitys energia- ja kasvuturpeen kysyntä- ja tarjontatilanteesta pohjautuu nykytilanteen jatkumiseen. Se ei sisällä arviota siitä, onko turvekenttien määrä Kanta-Hämeen alueella jo nyt ylittänyt turvevarojen kestäväen käytön rajat. Selvitysten osalta puutteita on varsinkin kalojen osalta. Karhunkorven varaukset (EOt 865) osalta haitat ovat todennäköiset, jolloin varovaisuusperiaate edellyttää varauksen poistamista. Heinisuon (EOt 870) osalta jopa vastineessa myönnetään erityisen arvokkaan Kaartjärven vesistön ilmeinen herkkyyys lisäkuormitukselle. Tilanteessa, jossa tietopohja turpeen kaivuualueiden todellisesta vesistökuormituksesta kasvaa koko ajan, on huonoa maankäytön suunnittelua kaavoittaa turpeen kaivuualueita tällaiselle sijainnille vedoten mahdollisesti toimiviin teknisiin puhdistusratkaisuihin.

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN PÄÄTÖS

Kannanotot ministeriöiden lausuntoihin

Liikenne- ja viestintäministeriön lausunnon johdosta ympäristöministeriö toteaa, että Hämeen liitto on käynnistänyt Kanta-Hämeen maakuntakaavan uudistamisen. Laadittavalla kokonaismaakuntakaavalla korvataan aiemmat kokonais- ja vaihemaakuntakaavat, missä yhteydessä myös liikennejärjestelmää tullaan käsittelemään kokonaisuutena. Kaavaprosessissa on mahdollista selvittää lausunnossa mainitut avoimeksi jääneet kysymykset, kuten valtatie 10 ja kantatien 54 järjestelyt.

Tuulivoima-alueiden osalta ympäristöministeriö toteaa, että maakuntakaavan tuulivoimaloiden alueen merkinnällä ei ratkaista yksittäisten voimaloiden kokoa, määrää tai sijoittumista, vaan se tapahtuu yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, jossa on mahdollista ottaa huomioon muun muassa tarvittavat suojaetäisyydet liikenneväyliin. Maakuntakaavan selostusta on mahdollista täydentää vahvistamispäätöksen jälkeen, jolloin maakunnan liitto voi lisätä selostukseen viittauksen Liikenneviraston ohjeeseen.

Elinkeinojen kehittämisen kohdealueen merkintä Humppilassa on kehittämisperiaatteen luonteinen, ja sen voi tulkita ilmaisevan maakunnallista tahtotilaa tulevia kaavaprosesseja varten. Kehittämisperiaattemerkintä ei mahdollista seudullisesti merkittävien toimintojen sijoittumista alueelle ilman maakuntakaavallista tarkastelua. Humppilan lentokenttävarauksen osalta voidaan todeta, että korkein hallinto-oikeus on pitänyt päätöksellään 10.11.2015 voimassa ympäristöministeriön päätöksen, jolla lentokenttäaluevaraus jätettiin vahvistamatta.

Ympäristöministeriö toteaa, etteivät muiden ministeriöiden lausunnot anna aihetta kannanottoon.

Ympäristöministeriö katsoo, ettei ministeriöiden lausuntoihin liity sellaisia näkökohtia, joiden johdosta maakuntakaavan vahvistaminen olisi maankäyttö- ja rakennuslain 31 §:n 4 momentin perusteella siirrettävä valtioneuvoston yleisistunnossa ratkaistavaksi.

Lausumat valituksista

1. valittaja A asiakumppaneineen

Ympäristöministeriö hylkää valituksen.

Perustelut

Tuulivoimaloiden alueita koskevat maankäyttö- ja rakennuslain säännökset

Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin ja 28 §:n 1 momentin mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan alueidenkäytössä on ehkäistävä melusta, tärinästä ja ilman epäpuhtauksista aiheutuvaa haittaa ja pyrittävä vähentämään jo olemassa olevia haittoja. Maakuntakaavoituksessa on osoitettava tuulivoiman hyödyntämiseen parhaiten soveltuvat alueet. Tuulivoimalat on sijoitettava ensisijaisesti keskitetysti useamman voimalan yksiköihin. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan alueidenkäytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot säilyvät. Viranomaisten laatimat valtakunnalliset inventoinnit otetaan huomioon alueidenkäytön

suunnittelun lähtökohtina. Alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon ekologisesti tai virkistyskäytön kannalta merkittävät ja yhtenäiset luonnonalueet. Alueidenkäyttöä on ohjattava siten, ettei näitä aluekokonaisuuksia tarpeettomasti pirstota.

Maakuntakaavan sisältövaatimuksia koskevan maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota muun muassa maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen, alueiden käytön ekologiseen kestävyys- sekä virkistykseen soveltuviin alueiden riittävyys. Kaavaa laadittaessa on pidettävä silmällä, ettei maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle aiheudu kohtuutonta haittaa.

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n (6.3.2015/204) mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvitetessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia.

Tuulivoimaloiden alue Humppilassa ja sitä koskevat selvitykset

Tuulivoimaloiden alueet on osoitettu maakuntakaavassa osa-aluemerkinnällä tv. Tuulivoimaloiden alueen merkintää koskevan kuvauksen mukaan sillä osoitetaan maakunnallisesti merkittävät tuulivoimaloiden alueet. Merkintää koskevan suunnittelumääräyksen mukaan alueen suunnittelussa on otettava huomioon rakentamisen vaikutukset maisemaan, asutukseen ja linnustoon sekä Jokioisten varalaskupaikan aiheuttamat rajoitukset. Alueen suunnittelussa on varmistettava, ettei tuulivoimaloiden sijoittelusta aiheudu haittaa Humppilaan suunnitellun ja 2. vaihemaakuntakaavassa osoitetun elinkeinojen kehittämisen kohdealueen toteuttamiselle. Tuulivoima-alueiden suunnittelussa tulee turvata puolustusvoimien toimintaedellytykset sekä varmistettava valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen arvojen säilyminen ja otettava huomioon maakunnallisesti arvokkaan maiseman ja kulttuuriympäristön vaaliminen.

Etelä-Suomen yhteistoiminta-alueen tuulivoimaesiselvityksessä (2010) on tunnistettu maakunnallisesti merkittäviä tuulivoimapuistojen sijaintipaikkoja Uudenmaan liiton, Itä-Uudenmaan liiton, Hämeen liiton ja Päijät-Hämeen liiton alueilla. Selvityksessä käytettiin poissulkevaa metodologia, jossa poistettiin ensin laajamittaiseen tuulivoimatuotantoon soveltumattomat alueet kartta-analyysien avulla. Tämän jälkeen jäljelle jääneet alueet pisteytettiin tuulivoimatuotannon kannattavuuteen liittyvin kriteerein. Pisteytyksen kriteereitä olivat alueen tuulisuus, ympäristöarvot, muu alueidenkäyttö sekä sähkönsiirtoverkon ja tiestön sijainti.

Humppilan-Urjalan tuulivoimaloiden alue sijaitsee Humppilan pohjoisosassa rajautuen Humppilan ja Urjalan väliseen kuntarajaan. Alue on osoitettu maakuntakaavaan muun muassa Humppilan ja Urjalan tuulivoimaosayleiskaavaa koskevien taustaselvitysten perusteella. Alueelle laadittu Humppilan-Urjalan tuulivoimapuiston ympäristövaikutusten arviointiselostus on valmistunut vuonna 2013. Arviointiselostuksessa on tarkasteltu 21 yksikköteholtaan 2–4,5 megawatin tuulivoimalan sijoittumista, joista 13 sijoittuisi maakuntakaavassa osoitetulle tuulivoimaloiden alueelle. Arviointiselostuksessa on arvioitu kahta hankevaihtoehtoa, joista ensimmäisessä hanke jätetään toteuttamatta (vaihtoehto 0) ja toisessa Humppilan ja Urjalan alueelle rakennetaan enintään 21 tuulivoimalaa. Hanketta varten on laadittu vuonna 2014 Humppilan Kaidansuon oletetun kalasääksenpesän maastotarkistus 2013 Suomen Luontotieto Oy:n toimesta. Lisäksi tuulipuistohankkeeseen liittyy Ramboll Oy:n vuonna 2014 laatima Humppilan-Urjalan tuulivoimapuiston Humppilan lentoaseman esterajoituspintojen tarkastelu -selvitys.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn yhteysviranomaisena on toiminut Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, joka on antanut lausuntonsa tuulivoimahankkeen arviointiselostuksesta 8.11.2013. Yhteysviranomainen on katsonut arviointiselostuksen olevan kokonaisuutena riittävä, mutta todennut siinä puutteellisuuksia muun muassa suoluonnon monimuotoisuuden, ekologisten yhteyksien, arvokkaiden suoelinympäristöjen, melumallinnuksen tulosten tulkinnan, hankealueen sisäisen maiseman havainnollistamisen ja pohjavesivaikutusten osalta. Voimaloiden sijoittamisen Kaakkosuon Natura-alueen viereen on katsottu aiheuttavan yhteisvaikutuksia suoelinympäristöihin. Rakennetun kulttuuriympäristön ja kulttuurimaisema-alueiden osalta vaikutusten arvioinnit ja havainnollistamisen on katsottu riittäviksi.

Humppilan ja Urjalan tuulivoimaosayleiskaavaa laadittaessa on hyödynnetty ympäristövaikutusten arviointimenettelyä ja sen yhteydessä laadittuja selvityksiä sekä ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta yhteysviranomaisen antamaa lausuntoa. Osayleiskaavassa Humppilan puolelle on suunniteltu sijoitettavan 11 tuulivoimalaa. Osayleiskaavan laatimisen yhteydessä aiempia selvityksiä on täydennetty muun muassa luontoon, suoalueiden ekologiaan yhteyksiin, linnustoon, maisemaan, kulttuuriympäristöön, meluun ja välkkeeseen liittyvien selvitysten osalta.

Suomen Luontotieto Oy vuonna 2014 laatiman Humppilan Kaidansuon oletetun kalasääskenpesän maastotarkistus 2013 -selvityksen perusteella tarkastellulla alueella ei sijaitse kalasääsken pesää.

BirdLife Suomen vuonna 2014 laatimassa Lintujen päämuuttoreitit Suomessa -selvityksessä on määritelty suurikokoisten lintulajien päämuuttoreitit Suomessa. Kyseinen selvitys on ollut lähtötietona tuulivoimaosayleiskaavaa ja maakuntakaavaa laadittaessa.

Kaavaselostuksessa on arvioitu tuulivoimaloiden alueiden vaikutuksia yleisellä tasolla. Humppilan-Urjalan tuulivoimaloiden alueen vaikutukset on arvioitu erikseen. Tuulivoimaloiden alueella on todettu olevan vaikutuksia muun muassa aluetalouteen, asukkaisiin ja loma-asukkaisiin, asumisviihtyisyyteen, terveyteen ja maisemaan. Luontoon, maisemaan ja Venäjän kartanon valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön kohdistuvia vaikutuksia ei ole katsottu merkittäviksi. Kaavaselostuksessa on lisäksi arvioitu maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaisten maakuntakaavan sisältövaatimusten sekä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutumista.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottaminen

Humppilan-Urjalan tuulivoimaloiden aluetta ei ole osoitettu voimassa olevissa Kanta-Hämeen maakuntakaavassa ja Kanta-Hämeen 1. vaihemaakuntakaavassa ekologisesti tai virkistyskäytön kannalta merkittäväksi alueeksi. Alueelle on osoitettu ulkoilureitti. Lisäksi alue on osoitettu osin kalliokiviaineksenottoalueeksi merkinnällä EOk sekä soran- ja hiekanottoalueeksi merkinnällä EOh.

Tuulivoimaloiden alue sijoittuu osin Kanta-Hämeen maakuntakaavassa aluevarausmerkinnällä AT osoitetulle kyläalueelle tai kylämäisen asutuksen alueelle, jolla sijaitti vuonna 2015 rakennus- ja huoneistorekisterin tietojen mukaan 31 asuntoa ja 60 asukasta. Vastaavasti tuulivoimaloiden alueeksi osoitetulla alueella sijaitti 36 asuntoa ja 68 asukasta. Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämän yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmän mukaan tuulivoimaloiden aluetta lähin taajama on yli kahden kilometrin päässä sijaitseva Humppilan kuntakeskus, jonka asukasmäärä oli 1 468 vuonna 2014.

Humppilan-Urjalan tuulivoimapuiston ympäristövaikutusten arviointiselostuksen mukaan tuulivoimapuiston rakentaminen vaikuttaa yhdyskuntarakenteeseen rajoittamalla alueen käyttämistä haja-asutukseen. Metsätalouteen ei ole arvioitu kohdistuvan merkittävää vaikutusta. Hank-

keella on todettu olevan merkittäviä työllistäviä vaikutuksia ja tuloja kiinteistöveroina, tuloveroina ja tuloveroja ja maanomistajille syntyä vuokratuloina. Tuulivoimapuistolla ei ole arvioitu olevan merkittäviä vaikutuksia alueen nykyisiin elinkeinoihin.

Maakunnan liitto on harkintavaltansa puitteissa osoittanut maakuntakaavassa kyseisen tuulivoimaloiden alueen maakuntakaavaa ja aluetta koskevaa tuulivoimahanketta varten laadittujen selvitysten perusteella. Maakuntakaavaa laadittaessa on hyödynnetty alueelle laadittua ympäristövaikutusten arviointimenettelyä ja tuulivoimayleiskaavaa sekä niihin liittyviä selvityksiä. Selvityksissä on arvioitu muun muassa tuulivoimaloiden melu- ja välkevaikutuksia. Valtioneuvoston asetusta tuulivoimaloiden ulkomelutason ohjearvoista (1107/2015) sovelletaan maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa maankäytön ja rakentamisen suunnittelussa, lupamenettelyissä ja valvonnassa sekä ympäristönsuojelulain mukaisessa lupamenettelyssä ja valvonnassa. Tuulivoimaloista aiheutuvien välkevaikutusten raja-arvoja tai suosituksia ei ole määritelty Suomessa.

Tuulivoimalat aiheuttavat melua ja sääoloista aiheutuvaa ajoittaista välkettä, joiden vaikutukset on mahdollista arvioida vasta yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä kun tuulivoimaloiden sijainti, korkeus, voimalatyyppi ja muut tekniset ominaisuudet ovat tiedossa. Jos tuulivoimaloiden melusta tai välkkeestä saattaa aiheutua naapuruussuhdelain (26/1920) 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua kohtuutonta rasitusta, tuulivoimalan käyttämiseen tarvitaan ympäristönsuojelulain (527/2014) 27 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan ympäristölupa. Ympäristöluvassa voidaan antaa lupamääräyksiä toimista, joilla ehkäistään, vähennetään tai selvitetään haitallisia vaikutuksia ja niistä aiheutuvia haittoja. Ympäristöluvan myöntämisen edellytyksenä ympäristönsuojelulain 49 §:n mukaan on, ettei naapurille, lähistöllä asuvalle tai kiinteistöä, rakennusta tai huoneistoa hallitsevalle aiheudu kohtuutonta rasitusta ympäristölle haitallisesta melusta, valosta tai muista vastaavista vaikutuksista.

Elinympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden turvaamisen kannalta on tärkeää, että maakuntakaavoituksen yhteydessä voidaan varmistua siitä, että kaavassa osoitettava tuulivoima-alue on toteutettavissa yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ilman merkittäviä ihmisiin kohdistuvia riskejä ja haittoja. Maakuntakaava on kuitenkin maankäyttö- ja rakennuslain 25 §:n 4 momentin tarkoittamalla tavalla yleispiirteinen suunnitelma alueiden käytöstä ja sitä on yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa myös tulkittava yleispiirteisesti.

Maakuntakaavan tuulivoimaloiden alueen merkinnällä ei ratkaista yksittäisten voimaloiden kokoa, määrää tai sijoittumista. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on mahdollista ottaa huomioon tarvittavat suojaetäisyydet liikenneväyliin ja asutukseen melu- ja välkemallinnuksiin perustuen. Samalla voidaan selvittää mahdollisesti tarvittavat liikkumisrajoitteet kun tuulivoimaloiden tekniset ominaisuudet ovat tiedossa. Muilta osin jokamiehenoikeuteen perustuva virkistyskäyttö ja metsästyks alueella voi jatkua alueella entiseen tapaan.

Tuulivoimaloiden aluetta koskeva suunnittelumääräys edellyttää ottamaan yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa huomioon tuulivoimaloiden rakentamisen vaikutukset maisemaan, asutukseen ja linnustoon, maakunnallisesti arvokkaan maiseman ja kulttuuriympäristön vaalimisen sekä valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen arvojen säilymisen varmistamisen. Tuulivoimaloiden vaikutukset asutukseen, maisemaan, kulttuuriympäristöön, luontoon, linnustoon ja muuhun elämistöön voidaan ottaa yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa huomioon tuulivoimaloiden aluetta koskevan suunnittelumääräysten edellyttämällä tavalla.

Maakuntakaavan sisältövaatimusten toteutuminen

Tuulivoimaloiden alue sijaitsee lähimmillään alle kilometrin päässä Venäjän kartanon valtakunnallisesti merkittävästä rakennetusta kulttuuriympäristöstä, jonka kuvauksessa on todettu muun muassa seuraavaa. Venäjän kartano edustaa Lounais-Hämeen tasaisen viljelyseudun

myöhäisiä kartanoita, jossa on säilynyt poikkeuksellisen näyttävä rakennuskanta ja laaja viljelymaisema. Se sijaitsee komean harjun kupeessa, Hämeessä poikkeuksellisen laajan, tasankomaisen viljelymaiseman ympäröimänä. Alue on osoitettu Kanta-Hämeen 1. vaihemaakuntakaavassa valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi osa-aluemerkinnällä.

Tuulivoimaloiden alue sijaitsee lähimmillään noin neljän kilometrin päässä Nuutajärven lasitehtaan valtakunnallisesti merkittävästä rakennetusta kulttuuriympäristöstä, jonka kuvauksessa on todettu muun muassa seuraavaa. Nuutajärven lasitehdas on vanhin maassamme yhä toiminnassa oleva lasitehdas. Tehdasalue on yksi uusrenessanssin tyylikauden arkkitehtonisesti yhtenäisimmistä teollisuusalueista. Tehdasalueen länsipuolella on 1900-luvun mittaan useassa vaiheessa rakentunut työväen asuntoalue. Lasitehtaalta johtaa pitkä koivukuja laajan englantilaistyyllisen puiston ympäröimälle kartanolle, jonka rakennuskannasta suurin osa on pääosin 1800-luvun jälkipuoliskolta. Alue on osoitettu Pirkanmaan maakuntakaavassa valtakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi osa-aluemerkinnällä.

Tuulivoimaloiden alue sijoittuu osittain ympäristöministeriön 28.9.2006 vahvistaman Kanta-Hämeen maakuntakaavan maakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle. Aluetta koskevan kuvauksen mukaan kulttuurimaisemalle antavat leimansa maakunnan laajimpiin ja tasaisimpiin kuuluvat peltoaukeat ja sitä halkova komea harju. Alueen arvokkaimpia kulttuuriympäristökokonaisuuksia ovat keskiaikaisperäiset Venäjän kartano ja Humppilan kylä sekä Myllynkulman vanha asutus. Kuvauksen mukaan aluetta halkovia valtateitä paremmin alueen maisemalliset arvot tavoittaa vanhoilta jokea ja harjua seurailevilta pikkuteiltä.

Humppilan-Urjalan tuulivoimapuiston ympäristövaikutusten arviointiselostuksen mukaan voimakkaimmat maisemavaikutukset kohdistuvat lähimaisemaan. Venäjän kartanon maakunnallisesti ja valtakunnallisesti arvokkaaseen kulttuuriympäristöön tulee uusi ajallinen kerrostuma kun nykyaikaiset tuulivoimalat tulevat osaksi alueen maisemakuvaa. Maisemakuvan muutos on arvioitu voimakkaimmaksi valtatie 2 sekä Venäjän kartanon eteläpuolella. Maisema-alueen keskeisille kohteille, kuten kartanoille, Humppilan kyläalueelle ja Myllynkulmalle kohdistuvien vaikutusten ei ole katsottu merkittäviksi, koska niiltä ei avaudu tärkeitä näkymiä tuulivoimaloiden suuntaan. Nuutajärven lasitehtaan valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön voimaloilla ei ole katsottu olevan vaikutusta.

Kaavaselostukseen liittyvän vaikutusten arvioinnin mukaan tuulivoimaloiden alueen toteuttamisesta aiheutuvat merkittävimmät muutokset maisemakuvassa kohdistuvat valtatie 2 ja Venäjän kartanon eteläpuolelle. Venäjän kartanon valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön ei ole katsottu aiheutuvan merkittäviä vaikutuksia.

Kaavaselostukseen liittyvän vaikutusten arvioinnin mukaan alueen eläimistöön kohdistuvat vaikutukset ovat merkittävimmät tuulivoimaloiden rakentamisaikana. Luontoon kohdistuvien vaikutusten ei ole katsottu olevan kokonaisuutena merkittäviä. Alueelle laadittua tuulivoimaosayleiskaavaa ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyä varten on laadittu maakuntakaavaa tarkemmat selvitykset.

Humppilan-Urjalan tuulivoimapuiston ympäristövaikutusten arviointiselostuksen mukaan hankkeella ei ole merkittäviä haitallisia vaikutuksia alueen luonnonolosuhteisiin. Hankealueen kattava metsäautotieverkosto vähentää uusien teiden rakentamisen tarvetta ja siten luonnon pirstoutumista. Vaikutukset pesimälinnustoon on arvioitu vähäisiksi lukuun ottamatta metsoa, kurkea ja hiirihaukkaa, joiden osalta vaikutukset on arvioitu kohtalaisiksi. Muuttolinnuston osalta vaikutukset on arvioitu pieniksi. Metsästykseseen ja riistanhoitoon ei ole katsottu kohdistuvan merkittäviä vaikutuksia.

Alueelta ei ole tavattu selvitysten perusteella tuulivoimaloihin törmäysalttiita suuria päiväpeto-lintuja, jotka eivät aina havaitse tuulivoimaloiden pyöriä lapoja. Tuulivoimaloiden ja niihin liittyvän tieverkoston rakentaminen ja huolto vaikuttavat linnustoon kuten muukin rakentaminen. Paikallinen lintupopulaatio voi häiriintyä, jos tuulivoimala tai sen rakentamisen aikaiset järjestelyt tuhoavat pesimäpaikan tai rakentamisen aikainen häiriö haittaa pesintää. Rakentamisesta aiheutuvan elinympäristön menetyksen tai vaurioitumisen ei ole katsottu olevan merkittävää rakennettaessa luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeiden alueiden ulkopuolelle.

Tuulivoimaloiden aluetta koskevat suunnittelumääräykset edellyttävät tuulivoimaloiden rakentamisen maisemaan ja linnustoon kohdistuvien vaikutusten huomioon ottamista, valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen arvojen säilymisen varmistamista sekä maakunnallisesti arvokkaan maiseman ja kulttuuriympäristön vaalimista alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Opetus- ja kulttuuriministeriöllä sekä Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuskella ei ole ollut tältä osin huomautettavaa maakuntakaavasta. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa voidaan tuulivoimaloiden sijoittelulla vaikuttaa siihen, että niiden vaikutukset maisemaan, luonnonarvoihin ja kulttuuriperintöön jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Lisäksi ympäristöministeriö viittaa maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimista sekä virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyttä koskevien maakuntakaavan sisältövaatimusten osalta edellä lausumaansa.

Kohtuuton haitta

Maankäyttö- ja rakennuslain 28 § 4 momentin mukaan kaavaa laadittaessa on pidettävä silmällä, ettei maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle aiheudu kohtuutonta haittaa. Maakuntakaavassa osoitettu tuulivoimaloiden alue on alueen ominaisuutta kuvaava osa-aluemerkintä. Merkintään ei liity maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:n mukaista rakentamisrajoitusta, joten merkinnällä ei ole suoria vaikutuksia rakentamiseen tai valituksessa todettua rakennuskieltoa. Maakuntakaavassa ei ratkaista alueiden käytön ratkaisuja kiinteistökohtaisesti sen yleispiirteisyydestä johtuen.

Maakuntakaava on yleispiirteinen alueiden käyttöä koskeva suunnitelma, eikä siinä yksityiskohtaisesti määritellä tuulivoimaloiden sijoittelua, kokoa tai määrää, eikä tiedossa ole toteutettavien tuulivoimaloiden tyyppi. Tämän vuoksi maakuntakaavan yhteydessä ei ole mahdollista eikä tarpeen tehdä melumallinuksia. Ympäristöministeriö toteaa kuitenkin, että Humppilan-Urjalan tuulivoimapuiston ympäristövaikutusten arviointiselostuksen hankevaihtoehdossa 1 tuulivoimaloiden laskennallinen melutaso lähimpien asuintalojen ja loma-asuntojen kohdalla on noin 40–41 dB. Suurin osa vakituisista asuintaloista jää 40 dB meluvyöhykkeen ulkopuolelle. Useita loma-asuntoja on 35 dB meluvyöhykkeen sisäpuolella. Mallinnuksen mukaan välkevaikutusalueelle, jossa ylitetään kahdeksan tunnin vuosittainen väkensä, jää useita yksittäisiä asuin- ja lomarakennuksia sekä muutamia loma-asutuskeskittymiä. Tuulivoimaloiden ääni, varjostus ja näkyminen haittaavat jonkin verran lähimpien asukkaiden asumisviihtyvyyttä sekä hankealueen ja sen lähiympäristön virkistyskäyttöä. Vaikutukset kohdistuvat erityisesti hankkeen lähialueelle, kauempana vaikutukset ovat lievempiä. Tuulivoimahankkeesta ei ole arvioitu aiheutuvan merkittäviä terveysvaikutuksia. Tuulivoimalan rottoreista irtoavien kappaleiden tai vakavien tuulivoimalaonnettomuuksien todennäköisyys on katsottu pieneksi. Riskejä on arviointiselostuksen mukaan mahdollista lieventää teknisin keinoin.

Maakuntakaavalla ei ole ratkaistu alueidenkäyttöä kiinteistökohtaisesti. Tuulivoimaloiden rakentamisesta mahdollisesti tietoliikenteelle aiheutuvat haitat ja niiden ehkäisemisen tai lieventämisen edellyttämät toimenpiteet on mahdollista selvittää tarkemmin yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Tuulivoimaloiden yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tutkitaan etäisyydet asutukseen tarkemmin. Lisäksi ympäristöministeriö viittaa kohtuuttoman rasituksen osalta edellä lausumaansa.

Selvitysten ja vaikutusten arviointien riittävyys

Tuulivoimaloiden alueen merkintä perustuu maakuntakaavoituksen sekä Humppilan ja Urjalan tuulivoimaosayleiskaavan ja Humppilan-Urjalan tuulivoimapuiston ympäristövaikutusten arviointimenettelyn yhteydessä laadittuihin selvityksiin sekä kaavaselostuksessa esitettyyn vaikutusten arviointiin. Tuulivoimaloiden alueen toteuttamisen vaikutuksia on arvioitu muun muassa alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, talouteen, rakennettuun ympäristöön, luontoon, maisemaan, liikenteen ja teknisen huollon järjestämiseen, sosiaalisiin oloihin, terveyteen, virkistykseen ja kulttuuriin.

Tarkentuvan suunnittelun periaatteen mukaisesti vaikutusten selvittämisessä tulee keskittyä kulloinkin kyseessä olevassa kaavassa ratkaistavien asioiden merkittäviin vaikutuksiin. Koska maakuntakaava on yleispiirteinen alueiden käytön suunnitelma, ei maakuntakaavassa osoitettu alueiden käyttöä ratkaista yksityiskohtaisesti. Maakuntakaavaa hyväksyessä on kuitenkin voitava varmistua siitä, että selvityksissä edellytetyt lieventämistoimenpiteet eivät johda siihen, että alue menettää merkityksensä vähintään seudullisesti merkittävänä tuulivoima-alueena.

Tuulivoimaloiden alueen suunnittelumääräykset edellyttävät maisemaan, asutukseen, linnustoon, maakunnallisesti arvokkaan maiseman ja kulttuuriympäristön vaalimiseen kohdistuvien vaikutusten huomioon ottamista sekä valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen arvojen säilymisen varmistamista. Maakuntakaavan vahvistamisedellytysten harkinta ei ole riippuvainen alueen yksityiskohtaiseen kaavoitukseen liittyvien selvitysten riittävydestä. Ympäristöministeriö ei ota kantaa yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa laadittujen selvitysten mahdollisiin puutteisiin ja virheisiin. Tästä huolimatta ympäristöministeriö toteaa yleisesti melun haittavaikutuksista seuraavaa.

Melun haittavaikutusten hallinta perustuu immissiosuojaan. Melusta ei saa aiheutua kohtuuton raskaus. Melun erityispiirteet ovat äänen aika- ja taajuuskäyttäytymiseen liittyviä ominaisuuksia, jotka äänenvoimakkuuden ohella lisäävät melun haittavaikutuksia. Tuulivoimamelun erityispiirteitä ovat merkityksellinen sykintä (amplitudimodulaatio), kapeakaistaisuus ja impulssimaisuus. Tuulivoimameluasetuksen (1107/2015) sanktiomenettely, 5 dB:n lisäys mitattuun melutasoon ennen sen vertaamista säädöksen lukuarvoon, koskee kapeakaistaista tai impulssi- maista melua. Sanktiomenettelyä sovelletaan, jos asetuksen mukaiset melun erityispiirteet ovat todennettavissa melulle altistuvassa kohteessa (immissio). Todentaminen ei perustu melun erityispiirteisiin melulähteellä (emissio).

Tuulivoimalan tai tuulivoimatuotantoalueen ja melulle alttiin kohteen välinen etäisyys mitoitetaan laskennallisesti ympäristöministeriön ohjeen (ympäristöhallinnon ohjeita 2/2014) mukaisesti. Ohjeistus huomioi mallinnuksen epävarmuuteen liittyvät tekijät edellyttämällä mitoituksen tekemistä äänen etenemisen kannalta suotuisissa sääolosuhteissa, osan laskentaparametreista vakioimista, sekä voimalan takuuarvona annetun nimellistehoon perustuvan melupäästön käyttämistä laskennan lähtöarvona.

Kaavaratkaisun suhde muuhun lainsäädäntöön

Kaavoituksessa ei ratkaista erityislainsäädännön, kuten ympäristönsuojelulain (86/2000), piiriin kuuluvia asioita. Tuulivoimalan toteuttaminen voi sijainnista riippuen edellyttää esimerkiksi ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa tai ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (468/1994, YVAL) mukaista ympäristövaikutusten arviointimenettelyä.

Valtioneuvosto on antanut 27.8.2015 asetuksen tuulivoimaloiden ulkomelusta. Asetuksen mukaisilla ohjearvoilla pyritään varmistamaan, että tuulivoimalat ja asutus ovat riittävän etäällä toisistaan eikä melusta aiheudu ihmisille terveyshaittaa tai merkittävää muuta ympäristön pi-

laantumista. Ohjearvoja sovelletaan maankäytön ja rakentamisen suunnittelussa sekä maankäyttö- ja rakennuslain sekä ympäristönsuojelulain mukaisissa lupamenettelyissä ja valvonnassa. Pysyvän asutuksen, loma-asutuksen, hoitolaitosten sekä leirintäalueiden tuulivoimamelun päiväjän ohjearvo on 45 desibeliä ja yöajan 40 desibeliä. Asetus tuli voimaan 1.9.2015, mistä lähtien sitä on sovellettu vireille tulleisiin maankäyttö- ja rakennuslain mukaisiin kaavaehdotuksiin sekä maankäyttö- ja rakennuslain ja ympäristönsuojelulain mukaisiin lupa-asioihin. Täten asetus ei koske kyseessä olevaa maakuntakaavaa, mutta se on tullut ottaa huomioon 1.5.2015 jälkeen vireille tulleissa ympäristönsuojelulain mukaisissa lupamenettelyissä.

Lisäksi valituksessa on todettu, että kaava on mahdollisesti perustuslain, terveydensuojelulain ja naapurussuhdelain vastainen. Tältä osin valituksessa ei ole esitetty tarkempia perusteluja.

Johtopäätös

Edellä todettu huomioon ottaen ympäristöministeriö katsoo, että valituksessa todetuilta osin Kanta-Hämeen 2. vaihemaakuntakaavaa laadittaessa on selvitetty maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n edellyttämällä tavalla tarpeellisessa määrin kaavan toteuttamisen ympäristövaikutukset kaavan tehtävä ja tarkoitus yleispiirteisenä alueiden käytön suunnitelmana sekä suunnittelu määräykset huomioon ottaen. Maakuntakaava täyttää myös maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaiset maakuntakaavan sisältövaatimukset, ottaa huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet eikä ole muutoinkaan lainvastainen. Maakuntakaavasta ei tältä osin voida katsoa myöskään aiheutuvan valittajille maanomistajina tai muina oikeudenhaltijoina kohtuutonta haittaa.

2. Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry

Ympäristöministeriö hylkää valituksen.

Perustelut

Turpeenottoalueita koskevat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja maakuntakaavan sisältövaatimukset

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n (6.3.2015/204) mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvittäessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvittävät suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia.

Maankäyttö- ja rakennusasetuksen 1 §:n mukaan maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:ssä tarkoitettuja kaavan vaikutuksia selvittäessä otetaan huomioon tehdyt selvitykset sekä muut selvitysten tarpeellisuuteen vaikuttavat seikat. Selvitysten on annettava riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset muun muassa veteen, kasvi- ja eläinlajeihin ja luonnon monimuotoisuuteen.

Maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaisten maakuntakaavan sisältövaatimusten mukaan kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota muun muassa alueiden käytön ekologiseen kestävyys, vesi- ja maa-ainesvarojen kestävään käyttöön, maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen sekä virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyyteen.

Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n 2 momentin ja 28 §:n 1 momentin mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kulttuuri- ja luonnonperintöä, virkistyskäyttöä ja luonnonvaroja koskevien yleistavoitteiden mukaan alueidenkäytöllä edistetään luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä siten, että turvataan luonnonvarojen saatavuus myös tuleville sukupolville. Alueidenkäytössä ja sen suunnittelussa otetaan huomioon luonnonvarojen sijainti ja hyödyntämismahdollisuudet. Alueidenkäytössä edistetään vesien hyvän tilan saavuttamista ja ylläpitämistä. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kulttuuri- ja luonnonperintöä, virkistyskäyttöä ja luonnonvaroja koskevien erityistavoitteiden mukaan maakuntakaavoituksessa on otettava huomioon vesi- ja rantaluonnon suojelun tai virkistyskäytön kannalta erityistä suojelua vaativat vesistöt. Alueidenkäytössä on otettava huomioon pohja- ja pintavesien suojelutarve ja käyttötarpeet. Pohjavesien pilaantumis- ja muuttamisriskejä aiheuttavat laitokset ja toiminnot on sijoitettava riittävän etäälle niistä pohjavesialueista, jotka ovat vedenhankinnan kannalta tärkeitä ja soveltuvat vedenhankintaan. Maakuntakaavoituksessa on otettava huomioon turvetuotantoon soveltuvat suot ja sovitettava yhteen tuotanto- ja suojelutarpeet. Turpeenottoalueiksi varataan jo ojitettuja tai muuten luonnontilaltaan muuttuneita soita ja käytöstä poistettuja suopeltoja. Turpeenoton vaikutuksia on tarkasteltava valuma-alueittain ja otettava huomioon erityisesti suoluonnon monimuotoisuuden säilyttämisen ja muiden ympäristönäkökohtien sekä taloudellisuuden asettamat vaatimukset.

Maankäyttö- ja rakennuslain 197 §:n 1 momentin mukaan kaavaa hyväksyessä ja vahvistettaessa on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, noudatettava, mitä luonnonsuojelulain 10 luvussa säädetään.

Luonnonsuojelulain 65 §:n mukaan jos hanke tai suunnitelma joko yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää valtioneuvoston Natura 2000 -verkostoon ehdottaman tai verkostoon sisällytetyn alueen niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon, hankkeen toteuttajan tai suunnitelman laatijan on asianmukaisella tavalla arvioitava nämä vaikutukset. Sama koskee sellaista hanketta tai suunnitelmaa alueen ulkopuolella, jolla todennäköisesti on alueelle ulottuvia merkittäviä haitallisia vaikutuksia. Maakuntakaava on luonnonsuojelulain 65 §:ssä tarkoitettu suunnitelma.

Turpeenottoalueet

Vaihemaakuntakaavassa on osoitettu turpeenottoalueet aluevarausmerkinnällä EOt. Vaihemaakuntakaavan tavoitteena on ollut mahdollistaa turvetuotannon aluevarauksilla turpeen kestävä ja ympäristön huomioon ottava tulevaisuuden käyttö.

Turpeenottoalueiden merkintää koskevan kuvauksen mukaan ne rajaavat turvemudostumia vyöhykemäisesti. Jokaisen hankkeen yhteydessä tulee selvittää varsinaisen ottotoiminnan alueen rajaus. Merkintää koskevan suunnittelumääräyksen mukaan suunniteltujen turvetuotantoalueiden käyttöönoton suunnittelussa on otettava huomioon tuotantoalueiden yhteisvaikutus vesistöihin. Tuotantoalueen ja pohjavesialueen väliin on jätettävä riittävä suojaetäisyys. Suoalueen kuivatus tulee järjestää siten, ettei siitä aiheudu merkittävää haittaa alapuolisille vesistöille, pohjavesialueeseen tai yksityiseen vedenhankintaan. Yli 10 hehtaarin alueille on haettava ympäristönsuojelulain mukainen ympäristö lupa. Tuotantopinta-alaltaan yli 150 hehtaarin suoalueiden toteutuksessa tulee soveltaa YVA-lain mukaista arviointimenettelyä. Alueen jälkihoitotavoitteena on metsätalous, ellei sitä ole erikseen määritetty lisämerkinnällä. Kuurnasuon turvetuotantoalueen (EOt 863) käyttöönotto ja ottotoiminta on suunniteltava siten, ettei Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen Ormajärvi-Untulanharju (FI0325002) suojeluperusteena ole-

ville luontoarvoille aiheudu merkittävästi heikentäviä vaikutuksia. Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee teknisin ratkaisuin varmistua, ettei Ormajärven valuma-alueelle aiheudu haitallisia vesitaloudellisia vaikutuksia.

Ympäristöministeriön 28.9.2006 vahvistamassa Kanta-Hämeen kokonaismaakuntakaavassa on osoitettu luonnonsuojelualueet. Kaavaselostuksen mukaan kokonaismaakuntakaava sisältää sekä valtakunnallisiin suojeluohjelmiin kuuluvia soidensuojelualueita että maakunnallisiin että kuntien omiin inventointeihin perustuvia soidensuojelualueita. SL-merkinnällä luonnonsuojelualueiksi osoitettuja luonnonarvoiltaan arvokkaita soita on osoitettu Kanta-Hämeen maakuntakaavassa yhteensä 8 700 hehtaaria. Kanta-Hämeen maakuntakaavassa turpeenottoalueiksi on osoitettu 1 343 hehtaaria ja 2. vaihemaakuntakaavassa 831 hehtaaria eli yhteensä 2 174 hehtaaria. Soidensuojeluohjelmaan sisältyvät valtakunnallisesti merkittävät ja pääosa maakunnallisesti merkittävistä suoalueista on osoitettu Kanta-Hämeen maakuntakaavassa suojelualueina.

Maakuntakaavaa varten on laadittu suokasvillisuus selvitys, viitasammakon esiintymistä soihin liittyvillä vesialueilla koskeva selvitys, sirolampi- ja lummelampikorentojen esiintymistä koskeva selvitys sekä vesistövaikutusten arviointi. Kaavaselostuksen mukaan selvitysten perusteella 12 suoaluetta osoitettiin luonnontilaltaan ja luontoarvoiltaan suojelun arvoisiksi. Suoalueiden luonnontilaluokitus määritettiin Hämeen liiton toimesta yhteistyössä Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa.

Luontoselvitys Metsäsen vuonna 2010 laatimassa suokasvillisuus selvityksessä on inventoitu 43 suoaluetta. Selvityksessä on todettu luontoarvoiltaan edustavimmat kohteet sekä turvetuotantoon soveltuvat alueet. Hämeenlinnan ja Lammin Karhunkorven ja Lopen Heinisuon osalta selvityksessä on todettu, ettei niillä ole huomionarvoista lajistoa tai arvokkaita suotyyppejä. Karhunkorven osalta on todettu, että kyseessä on kasvillisuudeltaan muuttunut ja lajistoltaan vähäarvoinen suo, jonka sijainti kuitenkin saattaa olla turpeenoton kannalta kyseenalainen. Heinisuon osalta on todettu, että suon eteläpuoliskon keskiosassa on harvaan ojitetulla alueella yhä luonnontilaisen kaltaista lajistoa, mutta suotyypit ovat menettäneet ominaisluonteensa.

Luontoselvitys Metsäsen vuonna 2011 laatimissa selvityksissä Kanta-Hämeen maakuntakaavan turvevarausalueiden viitasammakkokartoitus sekä Kanta-Hämeen maakuntakaavan turvevarausalueiden sudenkorentokartoitus on selvitetty luontodirektiivin IV (a) liitteessä mainittujen viitasammakon, sirolampi- ja lummelampikorentojen esiintymistä soilla ja niihin liittyvillä vesialueilla.

FCG Suunnittelu ja Tekniikka Oy:n vuonna 2013 laatimassa Kanta-Hämeen 2. vaihemaakuntakaavan turvealueiden vesistövaikutusten arvioinnissa on käsitelty edellä mainittujen selvitysten ja asiantuntija-arvioiden jatkotarkasteluun valittujen 16 suoalueen soveltuvuutta turvetuotantoon arvioitujen vesistövaikutusten merkittävyyden perusteella. Hämeenlinnan ja Lammin Karhunkorpi ja Lopen Heinisuo on selvityksessä todettu potentiaalisiksi turvetuotantoalueiksi. Suoalueet on pisteytetty vesistövaikutusten mukaan. Luokan 1 alueilla turvetuotannon vaikutukset ovat merkittäviä ja/tai vesistö on jo nykyisin kuormitettu. Luokan 2 alueet soveltuvat varauksella turvetuotantoon. Luokan 3 alueilla turvetuotannon vesistövaikutukset on arvioitu vähäisiksi tai tehokkaalla vesiensuojelulla minimoitaviksi. Karhunkorpi on pisteytetty luokkaan 2/3 sekä Heinisuo joko luokkaan 2 tai 2/3 purkuvesistöstä riippuen.

Kyseisen selvityksen mukaan Karhunkorpi sijaitsee Laihajoen valuma-alueen yläosassa ja sen vedet laskevat reittiä Karhunkorvenoja–Kortajoki–Kärpänjoki eli Laihajoki–Pätilänjoki–Mommilanjärvi–Ansionjärvi. Kärpänjoen eli Laihajoen ekologista tilaa ei ole luokiteltu eikä siitä ole vedenlaatu havaintoja käytettävissä. Valuma-alueella on runsaasti maatalouskäytössä olevia alueita ja maatalouden lisäksi Laihajokeen kohdistuu haja-asutuksen kuormitusta. Ansionjärvi, johon Mommilanjärvi laskee, on tyypiltään läpivirtaamajärvi. Ansionjärvi (FI0305003) kuuluu Na-

tura 2000 -verkostoon. Luontodirektiivin luontotyyppi alueella on vaihettumissuot ja rantasuot. Lisäksi alue on valtakunnallisesti arvokas lintuvesi. Laihajoen vedenlaatu- ja nykytilatietojen puutteen on todettu vaikeuttavan vaikutusten arviointia. Karhunkorven uuden potentiaalisen turvetuotantoalueen laskennalliset vaikutukset ovat kuitenkin pieniä Laihajoen alaosalla. Karhunkorven turvetuotannon kuormituksen vaikutukset Laihajoen alapuolisissa Pätilänjoessa, Mommilanjärvessä ja Ansionjärvessä ovat hyvin pieniä eivätkä vesistöt ole erityisen herkkiä turvetuotannon kuormitukselle. Näin ollen arvioidaan, ettei turvetuotanto Karhunkorvessa heikennä Pätilänjoen, Mommilanjärven tai Ansionjärven tilaa tai vaikuta haitallisesti Ansionjärven luontoarvoihin. Turvetuotannon suunnittelussa tulee huomioida vaikutukset Poikmetsän pohjavesialueeseen, joka sijaitsee tuotantoalueen välittömässä läheisyydessä sen länsipuolella. Poikmetsä (0440104) on vedenhankintaan soveltuva pohjavesialue (II luokka). Pakkaselanjärveen ja Rantosenjärveen voi otollisissa tuuliolosuhteissa kantautua vähän turvepölyä, mikä voidaan estää jättämällä tuotantoalueen ympärille pölyhaitoilta suojaavaa puustoa.

Vesistövaikutusten arvioinnin mukaan Heinisuon turvetuotanto vaikuttaa jonkin verran vedenlaatuun Kaartjärvessä. Heinisuon turvetuotannon kuormitus lisää omalta osaltaan vesistövaikutuksia Kaartjärven Herikanlahdella, mihin kohdistuu jo ennestään maa- ja metsätalouden kuormitusta. Huomioiden, että Kaartjärvi on tyypiltään vähähumuksinen järvi, on se herkkä humuskuormituksen kasvulle, minkä vuoksi Heinisuon turvetuotannossa on oltava käytössä tehokkaat ympärivuotiset vesienkäsittelymenetelmät. Myös tuotantoalan rajoittamisella tai sillä, ettei kiviainevettä johdeta koko alueelta Kaartjärven suuntaan, vaan myös Heinäjoen valuma-alueelle, voidaan pienentää vesistövaikutuksia Kaartjärvessä. Heinisuon turvetuotantoalueelta voi kulkeutua Rietajärvelle jonkin verran pölyä ja turvetuotannon suunnittelussa on huomioitava pölyhaittoja estävän puuston säilyttäminen turvetuotantoalueen ympärillä. Muita huomioitavia asioita ovat vaikutukset Vojakkalan metsän FI0327002 luonnonsuojelu- ja Natura-alueen luontoarvoihin. Suojelualue sijaitsee lähimmillään noin 500 metrin etäisyydellä turvetuotantoalueen rajauksen kaakkoispuolella. Tältä osin on nostettu huomioon pohjaveden pinnan laskun mahdolliset vaikutukset Natura-alueen luontotyyppiin.

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on luokitellut kalastuslain 119 §:n mukaisessa päätöksessä 27.6.2014 Pätilänjoen sekä Kärpänjoen eli Laihajoen lohi- ja siikapitoiseksi vesistöksi.

Kaavaselostuksen mukaan selvitysten perusteella 43 tutkitusta suosta turvetuotantoon soveltuiksi osoittautui yhdeksän suota.

Hämeen liitto on valituksesta antamassa vastineessaan todennut, että Karhunkorven luonnontilaluokka on 0 eli suo on muuttunut peruuttamattomasti. Suon vesitalous on muuttunut ja kasvilisyyden muutos on edennyt pitkälle. Heinisuon luonnontilaluokka on 0/1 eli se on muuttunut peruuttamattomasti, sen vesitalous on muuttunut kauttaaltaan ja suo on kokonaan ojitettu.

Kanta-Hämeen 2. vaihemaakuntakaavassa on tarkistettu voimassa olevien maakuntakaavojen ratkaisuja muun muassa turpeenottoalueiden osalta. Maakuntakaavassa osoitettujen turpeenottoalueiden luontoarvot on selvitetty maakuntakaavan laatimisen yhteydessä.

Kaavaselostuksen mukaan tuotanto- ja suojelutarpeet sovitetaan yhteen varmistamalla suoluonnon monimuotoisuus ja muut ympäristönäkökohdat. Turpeenottoalueiksi merkityt suot on arvioitu luontoarvoiltaan vähäisiksi ja niillä tapahtuvalla mahdollisella turvetuotannolla ei ole katsottu olevan merkittäviä vaikutuksia alapuoliseen vesistöön. Jo tuotannossa olevat alueet on huomioitu kaavaratkaisua laadittaessa.

Kaavaselostukseen liittyvän vaikutusten arvioinnin mukaan turvetuotantoon osoitetut suot eivät merkittävästi heikennä niiden alapuolisten vesistöjen ekologista tilaluokitusta tai suojelu- ja Na-

tura-alueita. Karhunkorven osalta on todettu, että vaikutusten arviointia on vaikeuttanut joen vedenlaatu- ja nykytilatietojen puute. Heinisuon osalta on todettu, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen arvion mukaan mahdollinen tuleva turvetuotanto ei aiheuta merkityksellistä haittaa Vojakkalan metsän Natura-alueelle.

Kaavaan ei selvitysten ja kaavaselostuksen perusteella sisälly turpeenottoalueita, jotka yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentäisivät Natura 2000 -verkostoon kuuluville alueiden luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alueet on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Hämeen elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskuksella ei ole ollut huomauttamista hyväksytystä maakuntakaavasta antamassaan lausunnossa Karhunkorven ja Heinisuon turpeenottoalueisiin liittyen.

Turpeenottoalueita koskeissa suunnittelumääräyksissä on edellytetty niiden pinta- ja pohjavesiin kohdistuvien vaikutusten ottamista huomioon yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa siten, ettei aiheudu merkittävää haittaa alapuolisille vesistöille, pohjavesialueeseen tai yksityiseen vedenhankintaan. Maakuntakaava on maankäyttö- ja rakennuslain 25 §:n 4 momentin tarkoittamalla tavalla yleispiirteinen suunnitelma alueiden käytöstä. Turpeenottoalueiden vaikutukset vesistöihin selvitetään ympäristönsuojelulain (527/2014) mukaisessa ympäristölupamenettelyssä. Lupahakemukseen on liitettävä lupaharkinnan kannalta tarpeellinen selvitys toiminnasta, sen vaikutuksista, asianosaisista ja muista merkityksellisistä seikoista siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Lisäksi, jos hakemus koskee ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa tarkoitettua toimintaa, hakemukseen on liitettävä mainitun lain mukainen arviointiselostus ja yhteysviranomaisen lausunto ennen päätöksen tekoa. Toiminnan harjoittaja on velvollinen ilmoittamaan tiedot toiminnastaan ELY-keskusten ylläpitämään ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Ympäristölupahakemuksen käsittelevä viranomainen harkitsee ympäristölupamenettelyn yhteydessä täyttyvätkö lain säätämät luvan myöntämisen edellytykset sekä antaa lupapäätöksessä tarvittaessa määräyksiä haittojen ehkäisemiseksi sekä velvoitteita vahinkojen korvaamiseksi ja seurannalle.

Vesistökuormitusarvioiden perusteella voitava varmistua siitä, että kaavassa osoitetut uudet turpeenottoalueet voidaan ottaa käyttöön siten, että vesistöaluetta koskevan vesienhoitosuunnitelman mukainen vesien tilaa koskeva tavoite voidaan saavuttaa.

Lopen Heinisuon (EOt 870) kuivatusvedet on laskettavissa Kaartjärveen tai Heinijokeen, joista jälkimmäisellä vaihtoehdolla eli kuivatusvesien johtamisella Heinijokeen ei olisi vaikutuksia kyseiseen vuollejokisimpukan esiintymään.

Ottaen huomioon tehdyt selvitykset ja maakuntakaavan tehtävä ja tarkoitus yleispiirteisenä alueiden käytön suunnitelmana, kaavaratkaisu suunnittelumääräyksineen turvaa maakuntakaavan ohjausvaikutuksen osalta vesiensuojelullisten tavoitteiden saavuttamisen. Maakuntakaavassa ei ole tarpeen arvioida vaikutuksia yksityiskohtaisesti. Turvetuotanto edellyttää ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa. Ympäristöministeriö katsoo, että selvitykset antavat riittävät tiedot kaavan toteuttamisen vaikutusten arviointiin.

Edellä todettu huomioon ottaen ympäristöministeriö katsoo, että valituksessa todetuilta osin Kanta-Hämeen 2. vaihemaakuntakaavaa laadittaessa on selvitetty maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n edellyttämällä tavalla tarpeellisessa määrin kaavan toteuttamisen ympäristövaikutukset kaavan tehtävä ja tarkoitus yleispiirteisenä alueiden käytön suunnitelmana sekä suunnittelumääräykset huomioon ottaen. Maakuntakaavan vaikutusten arvioinnissa on maankäyttö- ja rakennusasetuksen 1 §:n mukaisesti otettu huomioon vaikutukset veteen, kasvi- ja eläinlajeihin ja luonnon monimuotoisuuteen. Maakuntakaava täyttää myös maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaiset maakuntakaavan sisältövaatimukset, ottaa huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttö-tavoitteet eikä ole muutoinkaan lainvastainen.

Maankäyttö- ja rakennuslain 27 §:n 2 momentin mukaan maakuntakaava voidaan laatia myös vaiheittain tai osa-alueittain. Maakunnan liitto on siten voinut harkintavaltansa puitteissa rajata nyt vahvistettavana olevan vaihemaakuntakaavan sisällöltään tietyt alueidenkäyttömuodot käsittäväksi kokonaisuudeksi. Kaavaa laadittaessa on otettu huomioon luonnonarvojen vaaliminen maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n edellyttämällä tavalla. Ympäristöministeriö katsoo, että maakuntakaavassa on valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden edellyttämällä tavalla otettu huomioon pohja- ja pintavedet sekä sovitettu yhteen turpeen tuotanto- ja suojelutarpeet. Turpeenottoalueiden pinta-ala, kuivatusvesien johtaminen ja vesienkäsittelymenetelmät tarkentuvat yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Turpeenottoalueita koskeva suunnittelumääräys

Hämeen liitto on valituksesta antamassa vastineessaan antanut suostumuksensa siihen, että ympäristölupaa koskeva suunnittelumääräystä muutetaan tai poistetaan tarpeettomana.

Maakuntakaavan laatiminen vaiheittain

Vaihemaakuntakaavassa ei ole osoitettu muutoksia soiden suojeluun liittyen. Maankäyttö- ja rakennuslain 27 §:n 2 momentin mukaan maakuntakaava voidaan laatia myös vaiheittain tai osa-alueittain. Maakunnan liitto on voinut siten harkintavaltansa puitteissa rajata nyt vahvistettavana olevan vaihemaakuntakaavan sisällöltään tietyt alueidenkäyttömuodot käsittäväksi kokonaisuudeksi. Ympäristöministeriö toteaa, että maakuntakaavan sisältövaatimusten täyttyminen ja valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden asianmukainen huomioon ottaminen eivät edellytä sitä, että kaavassa osoitettaisiin tietty määrä soita suojelualueiksi tai erityisiä ennallistamiskohteita. Kaavan laillisuuden kannalta on oleellista, että luonnonarvoiltaan arvokkaille soille ei osoiteta turvetuotantoa.

Kaavan voimaantuloa koskeva määräys

Siltä osin kuin valituksessa on vastustettu maakuntakaavan määräämistä tulemaan voimaan vahvistamispäätöksen yhteydessä turpeenottoalueita koskien ympäristöministeriö viittaa jäljempänä maakuntakaavan voimaantuloa koskevassa kohdassa lausuttuun.

Vähäinen muutos

Maakuntakaavaan on tehty maankäyttö- ja rakennuslain 31 §:n 6 momentin nojalla ja Hämeen liiton suostumuksella seuraava vähäinen muutos:

Turpeenottoaluetta koskeva suunnittelumääräys ”Yli 10 ha alueille on haettava ympäristönsuojelulain mukainen ympäristölupa” on Hämeen liiton suostumuksella poistettu tarpeettomana. Vähäinen muutos on merkitty maakuntakaavan merkinnät, määräykset ja suositukset -asiakirjaan punaisella.

Maakuntakaavan vahvistaminen

Ympäristöministeriö katsoo, että Kanta-Hämeen 2. vaihemaakuntakaava täyttää sille maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:ssä asetetut sisältövaatimukset. Koska maakuntakaavan vahvistamiselle muilta osin ei ole maankäyttö- ja rakennuslain 31 §:n 3 momentista johtuvaa estettä, ympäristöministeriö vahvistaa maakuntakaavan.

Maakuntakaavan voimaantulo

Maankäyttö- ja rakennuslain 201 §:n 1 momentin nojalla ympäristöministeriö voi kaavan vahvistuspäätöksessä määrätä maakuntakaavan tulemaan voimaan ennen kuin se on saanut lainvoiman. Muutoksenhakuviranomainen voi kieltää päätöksen täytäntöönpanon joko valittajan pyynnöstä tai omasta aloitteestaan.

Kanta-Hämeen 2. vaihemaakuntakaavassa on tarkistettu voimassa olevien maakuntakaavojen ratkaisuja liikennejärjestelmään, jätehuoltoon sekä luonnonvaroihin, kuten turpeenottoalueisiin, liittyvien alueidenkäyttöraatkaisujen osalta. Lisäksi maakuntakaavalla on tarkistettu voimassa olevien maakuntakaavojen alue- ja yhdyskuntarakennetta koskevia alueidenkäyttöraatkaisuja.

Ympäristöministeriö katsoo, että alueelle on maakuntakaavan ohjaavuuden sekä yksityiskohtaisemman suunnittelun etenemisen kannalta perusteltua saada voimaan ajantasainen maakuntakaava myös turpeenottoalueiden osalta. Tämän vuoksi ympäristöministeriö hylkää valituksen 2 myös tältä osin ja määrää Kanta-Hämeen 2. vaihemaakuntakaavan tulemaan kokonaisuudessaan voimaan ennen kuin se on saanut lainvoiman.

Jatkotoimenpiteet

Hämeen liiton on maankäyttö- ja rakennusasetuksen 93 §:n mukaisesti kuulutettava maakuntakaavan voimaantulosta.

Hämeen liiton tulee lisäksi lähettää maakuntakaava tiedoksi maankäyttö- ja rakennusasetuksen 95 §:n mukaisille viranomaisille otettavaksi huomioon suunnittelussa, päätöksenteossa sekä alueiden käyttöä koskeviin toimenpiteisiin ryhdyttäessä.

Oikeusvaikutukset

Maankäyttö- ja rakennuslain 32 §:n 1 momentin mukaisesti maakuntakaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa ja asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi.

Maankäyttö- ja rakennuslain 32 §:n 2 momentin mukaisesti viranomaisten on suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta otettava maakuntakaava huomioon, pyrittävä edistämään kaavan toteuttamista ja katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista.

Maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:n 1 momentin mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus on voimassa maakuntakaavamerkinnot ja määräykset sisältävässä maakuntakaavan osassa mainituilla alueilla. Alueella, jolla rakentamisrajoitus on voimassa, ei lupaa rakennuksen rakentamiseen saa myöntää siten, että vaikeutetaan maakuntakaavan toteutumista.

Sovelletut oikeusohjeet

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) 9 §, 24 §, 25 §, 27 §, 28 §, 29 §, 30 § 1 mom., 31 §, 32 §, 33 §, 188 § ja 201 §

Maankäyttö- ja rakennusasetus (895/1999) 1 §, 93 § ja 95 §

Kuntalaki (365/1995) 90 § ja 92 §

Luonnonsuojelulaki (1096/1996) 65 §

Ympäristönsuojelulaki (527/2014) 27 §, 49 §

Naapuruuksuhdelaki (26/1920) 17 §

Valtioneuvoston asetus tuulivoimaloiden ulkomelutason ohjearvoista (1107/2015)
 Valtion maksuperustelaki (150/1992) 8 §
 Ympäristöministeriön asetus ympäristöministeriön maksullisista suoritteista (83/2013) 3 §

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen. Valitusosoitus on liitteenä.

Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen

Aluesuunnitteluneuvos Ulla Koski

LIITE Valitusosoitus
 Oikaisuvaatimusohje

MAKSU JA JAKELU

Päätös, maksutta

Hämeen liitto, Niittykatu 5, 13100 Hämeenlinna

Päätösjäljennös saantitodistuksella, maksu 220 euroa (laskutetaan erikseen)

valittaja A ym.
 Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry, Tapani Veistola, Itälahdenkatu 22 b A,
 00210 Helsinki

Yhteisissä valituksissa päätös on toimitettu valituksessa ilmoitetulle yhdyshenkilölle. Jollei yhdyshenkilöä ole ilmoitettu, päätös on toimitettu valituksen ensimmäiselle allekirjoittajalle tai vastaselityksen ensimmäiselle allekirjoittajalle, mikäli sen allekirjoittaja on muu kuin valituksen ensimmäinen allekirjoittaja. Päätöksen vastaanottajan on hallintolainkäyttölain (586/1996) 55 §:n 2 momentin sekä hallintolain (434/2003) 56 §:n 2 momentin nojalla ilmoitettava tämän päätöksen tiedoksisaannista valituksen muille allekirjoittajille. Ilmoittamisen laiminlyönnistä tai sen viivästyttämisestä voi ilmoitusvelvolliselle hallintolain 68 §:n 1 momentin nojalla seurata korvausvelvollisuus.

Tiedoksi Sisäministeriö
 Puolustusministeriö
 Valtiovarainministeriö
 Opetus- ja kulttuuriministeriö
 Maa- ja metsätalousministeriö
 Liikenne- ja viestintäministeriö
 Työ- ja elinkeinoministeriö
 Sosiaali- ja terveysministeriö
 Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
 Ympäristöministeriön luontoympäristöosasto

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomainen

Ympäristöministeriön päätökseen tyytymätön saa hallintolainkäyttölain (891/2015) 7 §:n mukaisesti hakea siihen muutosta toimivaltaiselta hallinto-oikeudelta kirjallisella valituksella. Siltä osin, kun ympäristöministeriö on jättänyt maakuntakaavan vahvistamatta, muulla kuin maakunnan liitolla tai kunnalla ei ole oikeutta hakea muutosta (maankäyttö- ja rakennuslain 191 § 4 momentti). Valituskirjelmä osoitetaan valitusviranomaiselle ja se on toimitettava valitusajassa kyseisen hallinto-oikeuden kirjaamoon.

Valitusaika

Valitus on toimitettava valitusviranomaiselle viimeistään kolmantenakymmenentenä (30) päivänä päätöksen antopäivästä, sitä päivää lukuun ottamatta. Valituksen tulee olla perillä virka-aikana eli viimeistään klo 16.15. Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, lauantai, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jouluaatto tai juhannusaatto valitusaika jatkuu vielä seuraavana arkipäivänä.

Valituksen sisältö

Valituskirjelmässä on ilmoitettava

- valittajan nimi ja kotikunta
- postiosoite ja puhelinnumero, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa
- päätös, johon haetaan muutosta, miltä kohdin muutosta haetaan, mitä muutoksia vaaditaan tehtäväksi ja millä perusteella muutosta vaaditaan

Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä tai jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, valituskirjelmässä on ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta.

Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä.

Valituksen liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä

- ympäristöministeriön päätös, johon haetaan muutosta alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- asiamiehen valtakirja, mikäli valituksen on laatinut valittajan valtuuttama asiamies
- muut asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo toimitettu viranomaiselle.

Valituksen toimittaminen perille

Valituskirjelmän voi viedä henkilökohtaisesti valittaja tai hänen valtuuttamansa asiamies tai toimittaa lähetin välityksellä. Sen voi omalla vastuulla lähettää myös postitse tai sähköpostilla hallinto-oikeuden sähköpostiosoitteeseen. Valituskirjelmä on toimitettava niin ajoissa, että se ehtii perille valitusajan viimeisenä päivänä ennen virka-ajan päättymistä. Postin ja sähköpostin käyttäminen on lähettäjän vastuulla.

Muutoksenhakijalta peritään hallinto-oikeudessa tuomioistuinmaksulain (1455/2015) mukainen 250 euron oikeudenkäyntimaksu. Tuomioistuinmaksulaissa on erikseen säädetty tapauksista, joissa maksua ei peritä.

Hämeenlinnan hallinto-oikeus

Postiosoite: Raatihuoneenkatu 1, 13100 Hämeenlinna

Käyntiosoite: Hämeenlinnan oikeustalo, Arvi Kariston katu 5, Hämeenlinna

Puhelinvaihe: 029 56 42200

Faksi: 029 56 42269

Sähköposti: hameenlinna.hao@oikeus.fi

OIKAISUVAATIMUSOHJE

Jos maksuvelvollinen katsoo, että maksun määräämisessä on tapahtunut virhe, hän voi vaatia siihen oikaisua ympäristöministeriöltä.

Oikaisuvaatimus on toimitettava ympäristöministeriölle kuuden (6) kuukauden kuluessa maksun määräämisestä. Maksun määrääminen tapahtuu päätöksen antopäivänä.

Oikaisuvaatimuksessa on ilmoitettava

- oikaisua vaativan nimi, asuinpaikka ja postiosoite
- vaatimus maksun muuttamiseksi
- oikaisuvaatimuksen perustelut

Oikaisuvaatimus on oikaisuvaatimuksen tekijän tai oikaisuvaatimuksen muun laatijan omakätisesti allekirjoitettava. Jos ainoastaan laatija on allekirjoittanut oikaisuvaatimuksen, siinä on mainittava myös laatijan nimi, asuinpaikka ja postiosoite.

Oikaisuvaatimukseen on liitettävä maksun määräämisen perusteena oleva asiakirja alkuperäisenä tai jäljennöksenä.

Omalla vastuullaan oikaisuvaatimuksen voi lähettää postitse tai lähetin välityksellä. Postiin oikaisuvaatimus on jätettävä niin ajoissa, että se ehtii perille oikaisuvaatimusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.

Ympäristöministeriö

Postiosoite:	PL 35, 00023 Valtioneuvosto
Käyntiosoite:	Aleksanterinkatu 7, Helsinki
Puhelin:	02952 50300
Faksi:	09 1603 9320
Sähköposti:	kirjaamo.ym@ymparisto.fi

Asiakirjat voidaan myös jättää ympäristöministeriölle osoitettuina valtioneuvoston jakelukeskukseen (Ritarikatu 2 B, 00170 Helsinki)